Комуністычная партыя (б...) Беларусі

Пролетарыі ўсіх краін, злучайцеся!

ЗВЯЗДА

Орган ЦК і МК КП(б)Б, ЦВК і СНК БССР

ЛЮТЫ 6 1934 г. АЎТОРАК № 30 (4863) Год выдання XVII

МОСКВА Старая Площадь 4 ЦК ВКП(б) Орг. Инстр. отдел 1-12-34 г. Звезда-I

СЁННЯ Ў НУМАРЫ

Прамова тав. ВАРАШЫЛАВА
і даклад тав. РУДЗУТАКА

XVII З'ЕЗД ВКП(б)

СПРЭЧКІ ПА СПРАВАЗДАЧНАМУ ДАКЛАДУ ТАВ. СТАЛІНА АБ РАБОЦЕ ЦК ВКП(б)

Яшчэ больш будзем мацаваць абарону Совецкай краіны

Прамова тав. ВАРАШЫЛАВА

Старшынствуючы тав. Постышэў прадстаўляе слова тав. Варашылаву. (Бурныя доўгія апладысменты, якія пераходзяць у авацыю, крыкі «ўра». Дэлегаты стоячы вітаюць тав. Варашылава).

ВАРАШЫЛАЎ. Таварышы! XVII з'езд нашай партыі будзе адзначан у гісторыі, як першы з'езд бальшэвіцкага адзінства і вялікіх перамог соцыялізма. Такога з'езда, як гэты, наша партыя яшчэ не ведала. Такіх перамог, як тыя, аб якіх дакладваў наш правадыр тав. Сталін, мы таксама ніколі яшчэ не мелі.

Доўгай вераніцай устаюць у памяці нашы партыйныя з'езды, і цяжка назваць з іх хоць-бы адзін, падобны на гэты з'езд па згуртаванасці і бальшэвіцкаму адзінству. Нават вялікаму Леніну, гэтаму геніяльнаму зодчаму новай чалавечай гісторыі, не ўдавалася дабівацца на партыйных з'ездах сапраўднага, поўнага і безумоўнага адзінства. Колькі энергіі і волі, колькі дарагіх сіл патраціў наш Ільіч на барацьбу з людзьмі, імёны якіх не достойна цяпер упамінаць побач з імем Леніна, для таго, каб на з'ездах і пасля іх партыя была адзінай, боездольнай, марксіцка-вытрыманай, ленінска-моцнай.

10 год таму назад Леніна не стала. Увесь цяжар яго гістарычнай работы лёг на плечы яго вучня, друга і вернага зброеносца Сталіна (апладысменты). Сталін не дрогнуў, не пабаяўся труднасцяй небывалых задач, стаяўшых перад партыяй, пролетарыятам, перад рабочым класам усяго света. Ён ад імя партыі даў клятву каля труны правадыра выканаць яго заветы і, горда і высока падняўшы сцяг Леніна, павёў партыю, пролетарыят, народы СССР наперад, на барацьбу, да новых перамог, да вялікай славы.

Няма патрэбы напамінаць вялікія труднасці і цяжкія перашкоды на шляху гэтай гераічнай барацьбы за партыю, за будаўніцтва соцыялізма. Усе гэтыя труднасці — у мінулым. Усё гэта ўчарашні дзень.

Усе апазіцыі, усе контррэволюцыйныя вылазкі ворагаў ленінізма партыяй, пад кіраўніцтвам Сталіна, разбіваліся своечасова і бязлітасна. Партыя будавала соцыялізм у нашай краіне, адначасова ачышчаючыся ад усякай контррэволюцыйнай нечысці ў сваіх радах. Партыя расла і ўмацоўвалася з ростам перамог і дасягненняў у соцыялістычнай будоўлі. Рэзультат яе намаганняў — бліскучыя поспехі, аб якіх дакладваў з'езду наш Сталін.

Адзінства нашай партыі, дасягнутае цаной барацьбы і поспехаў, забяспечыла нам не толькі быстрае прасоўванне наперад у будаўніцтве нашай соцыялістычнай індустрыі, калгаснай гаспадаркі, абароны, транспарта і культуры. Адзінства партыі кансалідавала, згуртавала працоўныя масы нашага Саюза, арганізавала матэрыяльна і духоўна увесь народ нашай краіны. Адзінства партыі самым спрыяючым чынам адбілася і адбіваецца на нашым міжнародным становішчы. Сіла і маналітнасць нашай партыі ўлічваліся не толькі міжнародным пролетарыятам, не толькі брацкімі партыямі, — гэта сіла ўлічвалася сур'ёзна і нашымі класавымі праціўнікамі ў іх узаемаадносінах з Совецкім Саюзам.

Таварышы, мы дабіліся аграмадных поспехаў ва ўсіх галінах соцыялістычнага будаўніцтва, ведучы жорсткую барацьбу з ворагамі партыі, трацячы на гэта шмат сіл і часу.

Цяпер, калі мы ўсю нашу энергію і волю, увесь наш рабочы час поўнасцю пераключылі на справу будаўніцтва, на барацьбу за далейшыя поспехі соцыялізма, — рэзультаты нашай работы будуць у дзесяць раз павялічаны. Яны будуць сказвацца з кожным днём усё больш і прыкметней.

Нашай краіне, нашаму пролетарыяту, вялікай ленінскай партыі, кіруемай Цэнтральным Камітэтам на чале **са сталёвым Сталіным**, належыць вялікае будучае. З кожным днём, з кожнай новай перамогай мы будзем набліжацца да гэтага светлага будучага, рэалізаваць яго ў нашым штодзенным жыцці, ператвараць яго ў жывую соцыялістычную рэчаіснасць.

Таварышы, перш чым перайсці да пытанняў, якія, як я адчуваю, больш за ўсё вас займаюць (**вясёлы смех, апладысменты**), дазвольце мне, скарыстаўшы маё права дэлегата з'езда ад Маскоўскай арганізацыі (**шумныя апладысменты**), спыніцца на двух пытаннях, якія з'яўляюцца важнейшымі і сур'ёзнейшымі ў рабоце нашай партыі — на пытаннях аб сельскай гаспадарцы і транспарце.

I. ЗА РОСТ ПАГАЛОЎЯ, ЗА ДОБРАГА КАНЯ!

Мне ўспамінаецца, як гадоў 6 таму назад мы адзін раз з тав. Сталіным зайшлі на кватэру да тав. Серго і засталі ў яго аднаго совецкага вучонага з сусветным імем. У гутарцы з тав. Сталіным гэты вучоны крыху пахваліў нас за поспехі ў галіне соцыялістычнага будаўніцтва, але тут-жа сказаў: «А вось што датычыць сялянства, пытанняў земляробства, тут, мне здаецца, вы не справіцеся». На пытанне тав. Сталіна — чаму ён так думае — вучоны заявіў, што ён добра ведае сялян і што «селянін па свайму нутру, па свайму становішчу, псіхіцы, па ўсёй сваёй гісторыі не прыгодзен для соцыялістычнай арганізацыі. Селянін-уласнік, ён моцна трымаецца за свой быт».

Тав. Сталін адказаў: «А вось, што-небудзь ды выйдзе». І выйшла, таварышы. Увесь свет цяпер ведае, што выйшла ў нас не дрэнна. Калгаснае і соўгаснае будаўніцтва — гэта велізарнейшая перамога нашай партыі, велізарнейшая перамога комунізма. Ведаюць гэта і калгасныя мільённыя масы, разам з рабочымі будуючыя соцыялістычную гаспадарку нашай краіны, ды наўрад ці цяпер сумняваецца і наш шаноўны вучоны субяседнік, які дрэнна ведаў навуку марксізма-ленінізма і не лепш ведаў нашу партыю.

Вядома, мы яшчэ не вырашылі ўсіх задач, але мы і не абавязваліся адным узмахам перарабіць шматмільённыя аднаасобныя жабрацкія (у большасці) сялянскія гаспадаркі ў квітнеючыя калгасы. Сельская гаспадарка патрабуе ад нашай партыі ўжо зараз, патрэбуе і ў будучым яшчэ многа і многа энергіі, каб яе пасапраўднаму, поўнасцю арганізаваць на новай соцыялістычнай аснове, забяспечыць усё неабходнае для далейшага развіцця соцыялізма ў нашай краіне. Гэта бясспрэчна. Але тое, што мы зрабілі, чаго мы ўжо дабіліся, гэта ёсць самае важнае, асноўнае і самае цяжкае. Сялянская гаспадарка зараз стаіць на верным соцыялістычным шляху.

Зерневая праблема вырашана, у развіцці тэхнічных культур намеціўся пэўны ўздым, і хоць патрэбнасці краіны яшчэ далёка не задаволены, але гэта не з'яўляецца ўжо праблемай. Патрэбна работа, націск і толькі. Цяпер трэба з усёй сур'ёзнасцю ўзяцца за справу, на якой тав. Сталін зусім правільна з усёй ленінскай вострасцю завастрыў нашу ўвагу, — **за жывёлагадоўлю.**

Мне здаецца, што нават выступаўшыя тут прамоўцы, часу якім быццам давалася нямала, недастатковую ўвагу аддалі гэтаму балючаму пытанню. Мы ніколі не думалі, што можна перавесці многамільённае сялянства з аднаго соцыяльнага ўкладу на другі без усякай гаспадарчай страты, у тым ліку і ў жывёлагадоўлі. Гэтага ніхто не дапускаў, але гэта ні ў якай меры не магло нас устрымаць ад таго, каб разгарнуць самую жорсткую барацьбу за калектывізацыю, за перавод сялянскай гаспадаркі на новыя калгасныя рэйкі. Мы ведалі, што страты і немалыя будуць, але пры правільным кіраўніцтве, пры правільнай арганізацыі на месцах — гэтых страт было-б менш.

Мясцовыя работнікі і наш Наркамзем у першую галаву, на маё глыбокае перакананне, не зрабілі ўсяго, што трэба было, каб ужо год таму назад па крайняй меры спыніць скарачэнне пагалоўя стада.

Мы затрацілі на нашу соцыялістычную індустрыю мільярды рублёў, у тым ліку многія сотні мільёнаў на прывоз з-за граніцы машын, варштатаў і іншага абсталявання. Мы ішлі на недахваткі, каб ажывіць нашы фабрыкі і заводы, даць ім магчымасць будаваць свае машыны і тым самым рушыць далей будаўніцтва нашай соцыялістычнай індустрыі. Мы затрацілі і будзем траціць мільярды рублёў на нашу сельскую гаспадарку, але мне думаецца, што мы не можам, не маем права расходаваць ні аднаго мільёна замежнай валюты на прывоз жывёлы з-за граніцы. Даволі вялікі ў нас ужо і на сёнешні дзень не толькі перспектывы, але і рэальныя магчымасці сельскай гаспадаркі, каб дазваляць сабе такую роскаш. Мы павінны і можам мець сваю ўласную совецкую, калгасную і соўгасную авечку, свінню, карову і каня і прытым у колькасці, якая неабходна для развіцця нашай гаспадаркі, для абароны краіны.

Мы ўсе крыху адчуваем вынікі ўпадку ў пагалоўі жывёлы: у наяўнасці і недахват шэрсці, і недахват скуры, і недахват мяса. Апошняе якраз найменш важнае пытанне, бо калі мы падналяжам на дробную жывёлагадоўлю, націснем па ўсе педалі ў частцы гадоўлі птушкі, трусоў, свіней і інш., то мясную праблему вырашым у найкарацейшы тэрмін. Асабліва востра стаіць зараз пытанне аб кані. Гэтай справай неабходна заняцца не адкладна і як належыць, пабальшэвіцку.

Цэнтральны Камітэт партыі пытанню аб конскім пагалоўі аддаваў сур'ёзнейшую ўвагу. Усё, што рабілася ў адносінах захавання каня, далейшага яго пашыранага аднаўлення, правільнага догляду і эксплаатацыі каня — усё гэта выходзіла ад Цэнтральнага Камітэта. Наркамзем Саюза і наркамзэмы рэспублік рабілі і ў даны час робяць мала для барацьбы за захаванне каня, за яго пашыранае аднаўленне. Мала, не ўсё зроблена і мясцамі, хоць дзе-ні-дзе ўжо ўзяліся за розум, каб конскую праблему паставіць у парадак сваіх намаганняў, сваёй работы. Конскае пагалоўе ўсё яшчэ скарачаецца. Дзе прычына, у чым справа?

Мне думаецца, што паміма шкодніцкай дзейнасці контррэволюцыйных элементаў на вёсцы немалая доля віны ляжыць на работніках сістэмы Наркамзема, якія адзін час спрыяюча адносіліся да проста такі шкодніцкай «тэорыі» аб тым, што механізацыя сельскай гаспадаркі, укараненне трактароў і камбайнаў заменіць каня, а ў бліжэйшым будучым і поўнасцю вызваліць ад неабходнасці скарыстання цяглавай сілы ў сельскай гаспадарцы. Між тым ясна, што конь у нашай краіне зараз і ў далейшым будзе надзвычай неабходзен і патрэбен, як ён быў патрэбен і раней, калі ў нас было мала трактароў. Конь не толькі не процістаіць трактару, не канкуруе з ім, але, наадварот, яго ва многім дапаўняе, яму дапамагае. І не толькі конь, нават вол, які, на жаль, на нашай Украіне зараз стаў рэдкім з'явішчам, ён таксама дапамагае і будзе дапамагаць і каню і трактару. Нельга-ж (звяртаючыся да тав. Якаўлева), тав. Якаўлеў, разлічваць, што мы ўсе дробныя работы па сельскай гаспадарцы будзем абслугоўваць трактарам або спецыяльным цягачом, працуючымі на нашым каштоўным гаручым. Гэта нерацыянальна, гэта недапушчальна, гэта проста дзіка. Нам патрэбен і вол, так, як рабочы дробны бык, а тым больш конь. Прычым конь патрэбен не толькі ў сельскай гаспадарцы, на вёсцы, але і ў прамысловасці, у горадзе.

Велізарнае значэнне паранейшаму мае конь для арміі.

К канцу сусветнай вайны ва французскай арміі было 84 тыс. аўтамабіляў і побач з гэтым французская армія мела 108 тыс. коняй. Германская армія мела 40 з лішкам тысяч машын, але адначасова яна мела 880 тыс. коняй. Царская армія к пачатку вайны мела 1.142 тыс. коняй, а штомесячна для папаўнення страты ў конях патрабавалася 50 тыс. галоў. Аб тым, якое значэнне меў конь. чырвоная конніца ў грамадзянскай вайне, — усе вы дасканала ведаеце. Але вы павінны таксама цвёрда ведаць, што і зараз і ў будучым нашай арміі конь патрабуецца ў вялікай колькасці, прычым конь добры, конь, які будзе поўнасцю адпавядаць таму ўзроўню развіцця нашых узброеных сіл, на якім мы ў сучасны момант знаходзімся.

Што гэта значыць, а тое, што за каня, яго захаванасць і аднаўленне трэба ўзяцца пасапраўднаму. Трэба перш за ўсё раз і назаўсёды пакончыць са шкодніцкімі «тэорыямі» аб замене каня машынай, аб «адміранні» каня. Трэба раз і назаўсёды пакончыць з абязлічкай у скарыстанні каня. На мясцах у перадавых калгасах, у МТС накоплена нямала каштоўнага вопыта, які Наркамзему трэба было-б улічыць, абагуліць і пашырыць па ўсёй краіне.

Неабходна, далей, навучыцца каня не толькі карміць і ўтрымліваць, але, перш за ўсё, рацыянальна яго скарыстоўваць. Калі мы цяпер ужо ў значнай меры дабіліся каб людзі ўмелі правільна, рацыянальна скарыстоўваць матор на трактары, на машыне, усюды, дзе ён пастаўлен, дык мы абавязаны зразумець тую простую ісціну, што конь — гэта не матор, а жывая істота, якая мае патрэбу ў яшчэ большай увазе і доглядзе, чым нават матор. Неабходна канём карыстацца столькі, наколькі яму прырода адпусціла сіл; нельга патрабаваць ад яго большага.

Аднаўленне конскага пагалоўя патрабуе зберажэння жарэбных матак і асабліва жарабят і падлеткаў. Апошняе адносіцца не толькі да каня. Гэта поўнасцю адносіцца і да пагалоўя рагатай жывёлы. Спыненне адыходу і далейшае павялічэнне стада можа ісці толькі за кошт захавання і гадоўлі маладняка. Гэта элементарна. Трэба спыніць забой цялят. Мала выгадаваць цялё (што мы таксама не вельмі ўмеем рабіць), яго неабходна потым захаваць, выгадаваць. А ў нас, на жаль, цялят гадуюць для таго, каб потым, не задумваючыся, пускаць на мяса. Праўда, тав. Мікаян абавязан загатаўляць мяса ў колькасці, вызначанай планам, але планы могуць выконвацца без таго, каб знішчаць маладняк — аснову аднаўлення стада. Столькі-то загатоўленых цялят азначае, што мы пазбавіліся стольких-жа кароў і бугаёў. Захаванне цялят — важнейшая ўмова далейшага росту нашага стада, гэта трэба цвёрда запомніць.

Я ўпэўнен, што пытанне аб жывёлагадоўлі, з такой сілай завостранае тав. Сталіным, стане зараз адным з найбольш баявых пытанняў, і што партыя гэта пытанне, як і ўсе іншыя пытанні, вырашыць і ў найкарацейшы тэрмін.

II. СОЦЫЯЛІСТЫЧНЫ ТРАНСПАРТ НЕ ПАВІНЕН АДСТАВАЦЬ

Два словы наконт транспарта.

Тав. Сталін у сваім дакладзе спыніў нашу ўвагу на гэтым пытанні, указаўшы, што транспарт з'яўляецца вузкім месцам і што ён ужо зараз тармозіць далейшы рост народнай гаспадаркі. Я сёння уважліва слухаў тав. Андрэева. Выбачце, Андрэй Андрэевіч, — нам, членам Палітбюро, магчыма не зусім выпадае тут палемізаваць, але ўсё такі павінен сказаць, што на мяне выступленне Андрэева зрабіла ўражанне быццам лекцыя прафесара (**ажыўленне ў зале**) з кафедры. Дасканалая лекцыя студэнтам (**галасы: правільна**). Усім было вельмі цікава слухаць зробленае ў гэтых спакойных тонах паведамленне аб становішчы на транспарце на сёнешні дзень, што трэба будзе рабіць і інш. Але памойму трэба было-б аб чыгуначным транспарце некалькі паіншаму гаварыць. (**Галасы: правільна. Апладысменты**). Дадаткова да таго, што сказаў тав. Андрэеў наконт расхлябанасці, неарганізаванасці, трэба было яшчэ сказаць, адкуль яна выцякае, а галоўнае, калі гэта расхлябанасць, дэзарганізаванасць, усе іншыя агіднасці на транспарце, калі яны будуць, нарэшце, ліквідаваны.

Ёсць усякія труднасці. Узяць хоць-бы тое-ж жывёлагадоўчае пытанне, аб якім я толькі што гаварыў. Гэта сапраўды вельмі вялікая труднасць, вырашэнне якой патрабуе і часу і велізарных намаганняў. З транспартам становішча зусім іншае. Транспарту Цэнтральны Камітэт заўсёды аддаваў вялікую ўвагу і зараз займаецца ім, бадай, больш, чым якімі-небудзь іншымі пытаннямі. Тав. Кагановіч па даручэнню ЦК адзін час амаль 50 проц. свайго часу аддаваў транспарту. Чыгуначнікі не могуць скардзіцца на недастатковую да іх увагу з боку партыі. Але затое партыя мае права і абавязана прад'явіць ім сур'ёзны рахунак.

Дасягненні на транспарце безумоўна ёсць, але яны настолькі малы, што тав. Сталін тут на з'ездзе падкрэсліў, што транспарт з'яўляецца тым вузкім месцам, аб якое пачынае спатыкацца ўся наша народная гаспадарка.

Ці ёсць аб'ектыўныя труднасці на транспарце? Ёсць. Але якіх труднасцяй больш — аб'ектыўных ці суб'ектыўных? Безумоўна больш суб'ектыўных. У чым яны заключаюцца? У дэзарганізаванасці і ў адсутнасці элементарнай дысцыпліны. Напрыклад, нам, членам Палітбюро, вядома, што нават вышэйшы начальніцкі склад транспарта не зусім падпарадкуецца свайму наркому (**апладысменты**). Не ведаю, ці не выкрываю я сакрэта (**смех, апладысменты**)...

Кагановіч: Калі-б ты нават выкрываў, мы не мелі-б права забараніць выкрываць на з'ездзе.

Варашылаў: ... але мы, члены Палітбюро, ведаем і аб тым, што загад вышэйшага начальніцкага складу на транспарце не з'яўляецца, і ўжо ва ўсякім выпадку не заўсёды з'яўляецца, законам для падначаленых; нам вядома, што ўгаворванні, пераконванні і ўсякага роду парады з'яўляюцца амаль метадам работы на чыгуначным транспарце.

Галасы: Правільна (**апладысменты**).

Варашылаў: Гэта вельмі дрэнная штука, таварышы. Вельмі дрэнная штука ў нашай партыі і краіне наогул і асабліва на транспарце. Чаму я з такім болем гавару аб гэтым? Таму, што фігуральна гаворачы, транспарт гэта родны брат Чырвонай арміі. Розніца паміж імі тая, што наша армія яшчэ толькі рыхтуецца дзейнічаць, калі надыйдзе час абараняць граніцы, як яна будзе дзейнічаць, мы паглядзім (**апладысменты**), — а транспарт ужо зараз знаходзіцца на баявых пазіцыях, ён ужо зараз дзейнічае і дзейнічае бесперапынна, кожны дзень, кожную гадзіну, кожную мінуту. І зусім натуральна, што калі на транспарце знаходзяцца людзі, якія сваіх начальнікаў не слухаюць, указаннямі іх пагарджаюць, то тут павінны быць, не могуць не быць, усякія непрыемнасці, усе тыя вынікі, аб якіх мы штодзенна чытаем і якія балюча адбіваюцца на ўсёй народнай гаспадарцы. І таксама як учора тав. Серго гаварыў тут з гэтай трыбуны са сваімі таварышамі — работнікамі прамысловасці, якія, да рэчы, працуюць ва многа раз лепш транспартнікаў (**апладысменты**), так і тав. Андрэеў павінен быў пагаварыць тут з начальнікамі дарог т.т. Білікам, Лёўчэнка і радам іншых таварышоў, якія слухалі яго і, я дапускаю, расчуліўшыся, думалі: вельмі добра гаворыць наш нарком; глядзіце, як усё добра ў нас (**апладысменты, смех**).

Зараз транспарт не спраўляецца з перавозкамі, ну, а што будзе назаўтра? Бо мы-ж расцем з надзвычайнай быстрынёй. Транспарту прад'яўляюцца ўсё новыя і больш высокія патрабаванні. Я не гавару ўжо аб патрабаваннях ваеннага часу. Тады транспарту трэба будзе працаваць на многіх ліпіях у радзе выпадкаў з напружаннем літаральна ў 8-9-10, а то і больш раз, чым цяпер. Наша армія зараз не падобна на армію ўчарашняга дня. Армія стала зусім іншай — я потым на гэтым спецыяльна спынюся. Усё гэта прад'яўляе транспарту значна больш павышаныя патрабаванні. Зусім ясна, што для забеспячэння дзеянняў сучаснай арміі патрэбен і сучасны транспарт, найлепш арганізаваны, працуючы без сучка і задорынкі. Транспарт да вайны павінен рыхтавацца так, як і сама армія. У будучай вайне транспарт — і не толькі чыгуначны — будзе адыгрываць велізарную ролю. Вось гэтага таварышы транспартнікі не разумеюць, як не разумеюць і недапушчальнасці агіднай цякучасці ў асабовым складзе. Напрыклад, за 1932 год перамянілася 30,6 проц. работнікаў па службе шляху, цягі і эксплаатацыі, а ў 1933 годзе гэты процант узрос да 42. Хіба гэта не ганебныя лічбы. Пара зразумець, што ўсякія хваробы і балячкі на транспарце, — адсутнасць арганізаванасці, дысцыпліны, ініцыятывы, адсутнасць адзінапачалля, боязнь адказнасці і недапушчальная цякучасць цяжкім грузам павісла на нагах нашай народнай гаспадаркі.

Было-б няверна са сказанага зрабіць вывад, што на чыгуначным транспарце няма добрых, вельмі дысцыплінаваных, дасканала ведаючых сваю справу і беззаветна аддадзеных партыі людзей. Не, яны ёсць і не малой колькасці. Вы думаеце мы не ведаем гэтых людзей? Ведаем добра, ведаем гэтых сапраўдных ударнікаў, усіх, хто крывавымі слязамі абліваецца, гледзячы на тое, што робіцца на транспарце. Але пры цяперашнім беспарадку на чыгуначным транспарце яны ў значнай меры бяссільны. Больш таго: нават палітаддзелы, якія адной з асноўных сваіх задач маюць аб'яднанне гэтых ударнікаў, арганізацыю іх і кіраўніцтва імі, нават палітаддзелы, трапляючы ў атмасферу чыгуначнага транспарту, працуюць не так, як яны прызваны працаваць. Комуністы-чыгуначнікі, палітаддзельшчыкі ў тым ліку, нават асноўных пытанняў сваёй работы паставіць сур'ёзна, канкрэтна, пабольшэвіцку не могуць.

І сапраўды, партыя дала чыгуначнаму транспарту палітаддзелы, нямногім пазней, чым палітаддзелы ў МТС і соўгасах. А паглядзіце, якая розніца паміж імі? Палітаддзел соўгаса і МТС і палітаддзел на транспарце — гэта зусім розныя ўстановы (**галасы: правільна**), не ў крыўду будзь вам сказана, т.т. палітаддзельшчыкі-чыгуначнікі. Калі знаёмішся з тым, чым займаецца палітаддзельшчык на транспарце, калі чытаеш, як ён прыехаў у дэпо, як разагнаў адных, паставіў на работу другіх, ссунуў вагоны, пагнаў паравозы, то становіцца смешна і сумна. Калі палітаддзелы пераважна будуць гэтым займацца на транспарце, калі яны будуць падмяняць адзінаначальнікаў, то мы транспарт не толькі не наладзім, а яшчэ больш разладзім (**смех, апладысменты**). Ясна адно, што палітаддзелы не знайшлі яшчэ патрэбных метадаў і форм работы, а таму і іх дзейснага ўплыву яшчэ не адчуваецца.

Палітаддзелы павінны заняцца палітычным, як мы ў сябе ў арміі гаворым, забеспячэннем аперацыі (**галасы: правільна, апладысменты**). Транспарт, як я ўжо сказаў, гэта не ваюючая, але дзейнічаючая армія. Палітаддзелы абавязаны вывучыць спярша справу, зразумець яе, а потым, не спяшаючыся, прыняць неабходныя меры для забеспячэння ўсіх аперацый на транспарце. Для гэтага неабходна перш за ўсё і ў першую чаргу арганізавацца арганізатарам і кіраўнікам. А гэтыя кіраўнікі абавязаны арганізаваць увесь асабовы склад, усю масу чыгуначнікаў. Абавязаны клапаціцца аб іх, ведаць іх жыццё, запатрабаванні. Палітаддзелы абавязаны далей устанавіць сапраўдную, а не папяровую дысцыпліну працы зверху, **абавязкова зверху** да нізу. Усяго гэтага няма пакуль на транспарце (**апладысменты**). Усё гэта павінна быць ва што-б там ні стала і будзе, калі ўсёй сілай партыі, усёй яе магутнасцю і аўтарытэтам дапамагчы чыгуначнаму транспарту. Але раз тав. Сталін бярэцца за транспарт пасапраўднаму, то ўжо тут, таварышы, жарты ў бок (**доўга незмаўкаючыя апладысменты**).

Дазвольце перайсці да пытання аб абароне.

(ПРАЦЯГ НА 2 СТАР.).

Працяг прамовы тав. ВАРАШЫЛАВА

VI. УМАЦАВАННЕ АБАРОНЫ СССР

Цэнтральны Камітэт нашай партыі, партыя ў цэлым, напружана працуючы над усёй разнастайнасцю пытанняў будаўніцтва соцыялізма, ні на адзін момант не выпускалі з-пад увагі неабходнасці пастаянных клопатаў аб абароне совецкіх граніц, аб будаўніцтве рабоча-сялянскай Чырвонай арміі і абароны ў цэлым. Як рэзультат гэтай агульнай нашай работы, мы маем на сёння зусім сучасную, адданую справе соцыялізма, моцную, словам добрую армію. **Нашы ўзброеныя сілы поўнасцю адпавядаюць узроўню развіцця нашай краіны, ад бурнага росту якой яны не адставалі і не мелі права адставаць ні на адзін крок.**

За перыяд паміж XVI і XVII партыйнымі з'ездамі прароблена велізарная работа па карэннай рэканструкцыі Чырвонай арміі. За гэты перыяд армія зусім перарадзілася, стаўшы ў адносінах якасці і колькасці ўзбраення, арганізацыйнай структуры і баявой падрыхтоўкі сваіх кадраў нібы прынцыпова іншай арміяй.

І сапраўды. У 1930 годзе мы не мелі яшчэ цэлага раду сродкаў барацьбы, а тое, што мелася, было ўстарэлым і мала прыгодным у святле развіцця ваеннай тэхнікі буржуазных армій. Праўда, і пры нізкіх нашых тэхнічных магчымасцях таго часу мы заўсёды рабілі ўсё, што было ў нашых сілах, каб Чырвоная армія была гатова і здольна адбіць ворага, калі ён зробіць замах на нашу тэрыторыю. І я магу вам сказаць, што мы, ваенныя работнікі і наш кіраўнік — Цэнтральны Камітэт ніколі не ашуквалі нікога, калі заяўлялі на ўвесь свет, што наша армія боездольна, што ў выпадку неабходнасці яна грудзьмі стане на абарону сваёй краіны і адстаіць яе. Гэта не было фразай **(апладысменты)**, гэта была бальшэвіцкая праўда. Але, як я ўжо сказаў, у тыя часы армія была ўзброена параўнаўча слаба. І ўсе нашы надзеі грунтаваліся, галоўным чынам, на беззаветнай адданасці справе соцыялізма нашых байцоў, камандзіраў і палітработнікаў, на нашай арганізаванасці, па баявой рэвалюцыйнай дысцыпліне, па аднадушным імкненні ўсёй арміі і ўсяго працоўнага народу ва што-б там ні стала адстаяць сваю соцыялістычную бацькаўшчыну **(апладысменты)**. Цяпер, паўтараю, становішча рэзка змянілася. Сёння Чырвоная армія можа па праву ганарыцца сваім узбраеннем і сваёй тэхнічнай аснасткай **(апладысменты)**.

У студзені мінулага года з гэтай трыбуны ці з другой (гэта, здаецца, перароблена).

Папоў: З гэтай самай.

Анціпаў: Паогул з падыходзячай.

Варашылаў. Ну, прыкладна, з гэтага месца я дакладваў аб'яднанаму пленуму Цэнтральнага Камітэта і Цэнтральнай Кантрольнай Камісіі аб дасягненнях у галіне тэхнічнага ўзбраення, дасягнутых у рэзультаце паспяховага выканання першага пяцігадовага плана. Але для нас, бальшавікоў, год — гэта вялікі тэрмін. І сёння я магу далажыць з'езду, што за год, прайшоўшы пасля студзеньскага пленума, Чырвоная армія стала яшчэ значна мацней, а год назад яна была даволі моцнай **(апладысменты)**.

За справаздачны перыяд перад РСЧА стаяла задача — карэнным чынам рэканструявацца на базе новай тэхнікі, так сказаць, на-хаду, захоўваючы поўнасцю і пастаянна высокую ступень баявой гатоўнасці.

Зараз асноўныя задачы тэхнічнай рэканструкцыі арміі намі вырашаны.

У 1930 г. к XVI з'езду мы мелі вельмі невялікую колькасць **танкаў**. Гэтыя танкі былі часткай зроблены ўжо намі, часткі захаваліся ад нашых трафейных «заработкаў» (узрыў смеху).

Зараз мы маем зусім сучасныя танкі ў дастатковай колькасці.

У 1930 г. мы мелі на ўзбраенні **артылерыю**, якая засталася ад імперыялістычнай вайны, ад цара і часткова пабудаваную намі ў мінулыя гады. Гэта была не дрэнная артылерыя, але ад сучасных замежных узораў яна адставала. Мы мелі вельмі мала цяжкай, гаўбічнай і дробна-каліберпай танкавай і процітанкавай артылерыі. За апошнія гады пастаўлен на вытворчасць рад новых узораў гармат і снарадаў, і праведзена вялікая работа па мадэрнізацыі наяўных сістэм.

Зараз мы маем артылерыю і ў колькасных і ў якасных адносінах... ладную (смех).

У 1930 г. армія была ўжо значна ўзброена кулямётамі — ручнымі і станкавымі. Але ў нас не было налажанай масавай вытворчасці сваіх новых сістэм, не было зусім станкавых, танкавых, авіяцыйных кулямётаў сваёй вытворчасці, не было спарапых і іншых кулямётаў для зенітнага агню.

Зараз мы маем зусім задавальняючую нас колькасць сваіх добрых ручных, станкавых, танкавых, авіяцыйных і зенітных кулямётаў.

У 1930 г. мы былі яшчэ вельмі бедны сродкамі **хімічнай абароны**. Наша хімічная прамысловасць кульгала на ўсе чатыры нагі.

Мы маем зараз магутную хімічную прамысловасць, але яшчэ недастаткова магутную, тав. **Серго** (да т. Орджанікідзе), каб поўнасцю задаволіць і народна-гаспадарчыя патрэбы, і патрэбнасці абароны. **Тым не менш ужо цяпер нашы заяўкі ў адносінах хімічнай абароны задавальваюцца няхепска.**

У 1930 г. мы былі вельмі дрэнна забяспечаны сродкамі сучаснай **сувязі**. Радыёсродкаў амаль зусім **не было**.

Зараз мы маем падрэнныя сродкі сувязі — дротавыя, радыё і другія, але не лічым яшчэ сябе поўнасцю забяспечанымі.

Тав. Серго гэта ведае і абавязан будзе даць нам усё пахапаючае ў найкарацейшы тэрмін **(смех, апладысменты)**.

Вялікія поспехі дасягнуты таксама ў адносінах тэхнічнага аснашчэння інжынерных войск.

Аб нашых **ваенна-паветраных сілах**. Як вы ведаеце, мы мелі нядрэнную авіяцыю ўжо і ў 1930 г. За гэты важнейшы новы род зброі мы ўзяліся пасапраўднаму за некалькі гадоў да таго, як змаглі пачаць барацьбу за аўладанне і ўсімі іншымі цвярдынямі ваеннай тэхнікі.

Але тое, што мы мелі ў паветраных сілах 3-4 гады назад, не магло нас задаволіць. Суадносіны відаў паветраных караблёў унутры нашай авіяцыі былі невыгоднымі. Занадта высокай была ўдзельная вага разведніцкіх самалётаў, прычым не па неабходнасці, а на нуждзе, бо іншых караблёў мы будаваць амаль не ўмелі. У нас амаль не было бамбардзіровачнай авіяцыі, вельмі мала знішчальнікаў.

Трэба было дабіцца больш правільных і мэтазгодных суадносін розных відаў авіяцыі ўнутры-паветраных сіл. Трэба было дабіцца, каб прамысловасць давала нам не тое, што можа, а тыя самалёты, якія патрэбны нам, — у першую чаргу баявую актыўную авіяцыю: цяжкія бамбардзіроўшчыкі, знішчальнікі, штурмавікі.

Апрача таго, наша авіяцыя па сваіх якасных паказальніках даволі грунтоўна адставала ад сваіх буржуазных «субратоў», адставала на некалькі год, а для самалёта гэта вельмі вялікі тэрмін.

Тав. Сталін з асаблівай увагай сачыў за аснашчэннем нашых ваенна-паветраных сіл і іх станам.

Ён не даваў жыцця ні тав. Серго, ні тав. Кагановічу, ні тав. Постышэву ў свой час, ні другім адказным за гэту справу таварышам, не гаворачы ўжо аб нас грэшных і, уваходзячы ва ўсе дэталі, патрабаваў асабліва фарсіраваных тэмпаў рэканструкцыі нашай авіяцыі.

За час, прайшоўшы пасля XVI з'езда партыі, нашы ваенна-паветраныя сілы сталі непазнаванымі. Мы стварылі магутную цяжкую бамбардзіровачную авіяцыю і дабіліся палепшэння па ўсіх другіх відах авіяцыі.

Значна палепшаны ў пажаданым для нас напрамку суадносіны відаў самалётаў у складзе паветраных сіл.

Аграмадныя дасягненні ў галіне авіябудаўніцтва бясспрэчны, але сёе-тое трэба яшчэ дарабляць і палепшаць нашай авіяцыйнай прамысловасці, у першую чаргу, у адносінах вырабу матораў.

Маторабудаўніцтва — складанейшая вытворчасць, трудпейшая, быць можа, частка нашага машынабудаўніцтва.

Мы стварылі занова даскапалыя маторабудаўнічыя заводы, прамысловасць наша выпускае зараз многа матораў, але для таго, каб ні адзін з відаў нашай авіяцыі не ўступаў лепшым замежным узорам, трэба поўнасцю забяспечыць нашы самалёты маторамі, адпавядаючымі па якасці.

Трэба было асвойваць серыйную вытворчасць новых і ўдасканаленых матораў. Трэба падцягнуць работу нашых навукова-даследчых інстытутаў па маторах. Трэба абавязкова наставіць работу канструктарскіх бюро на заводах.

Трэба так арганізаваць справу, каб над кожным існуючым у нас маторам вялася на месцы, на заводах безупынная работа па яго палепшэнню, удасканаленню — карпатлівая работа па кожнай дэталі.

Справімся і з гэтай задачай, што не цяжка пасля зробленага ўжо намі, а я ўпэўнен, што справімся ўжо ў бліжэйшыя месяцы, мы паставім магутнасць нашай слаўнай авіяцыі на надзвычай высокую ступень.

Я дазволю сабе, таварышы, назваць вам некаторыя лічбы, з якіх вы мала што зразумееце **(узрыў смеху)**. Але лепш сказаць вам хоць што-небудзь, чым нічога.

Справа ідзе аб колькасным росце нашай баявой тэхнікі. (Тав. **Варашылаў** прыводзіць некаторыя працэнтныя паказальнікі росту тэхнічнага аснашчэння РСЧА. Гэта паведамленне напрываецца бурнымі апладысментамі ўсёй залы).

Я прашу залічыць мне гэты час: яны будуць увесь час хлопаць, а мне сказалі, што я маю толькі паўтары гадзіны **(смех)**.

Прывяду яшчэ адну даведку, якая паказвае, наколькі змянілася твар нашай арміі.

Калі ў 1929 г. на аднаго чырвонаармейца прыходзілася ў сярэднім па ўсёй РСЧА 2,6 механічных конскіх сіл і ў 1930 г. 3,07, то ў 1933 г. — ужо 7,74.

Гэта значна вышэй, чым ва французскай і амерыканскай арміях, і вышэй нават, чым у англійскай арміі, найбольш механізаванай.

Адсюль ясна, таварышы, якую магутнасць механізмаў атрымала наша армія.

Гэта новая шматлікая тэхніка выклікала рэзкае павышэнне ўдзельнай вагі тэхнічных кадраў у агульным складзе РСЧА. Калі ў 1929-30 гг. гэтыя тэхнічныя кадры былі ў нас колькасна вельмі нязначны, то на сёння звыш 50 проц. усяго асабовага складу арміі — камандзіраў і чырвонаармейцаў, прыстаўлены да тэхнікі, з'яўляюцца вялікімі і малымі тэхнічнымі спецыялістамі. Калі ваўных кулямётчыкаў стралковых, кавалерыйскіх і інш. часцей таксама прылічыць да тэхнічных кадраў, — на што яны некаторае права маюць, — тады тэхнікаў будзе ўжо каля 70 проц. усяго складу арміі. Пры гэтым я павінен заявіць, што маю на ўвазе толькі кулямётчыкаў штатных кулямётных падраздзяленняў, бо кулямёт павінен ведаць кожны баец нашай арміі — пехацінец і кавалерыст.

70 проц. асабовага складу, непасрэдна звязанага з тэхнікай, што гэта азначае? Гэта азначае, што наша армія стала арміяй тэхнікі, так сказаць, індустрыялізаванай арміяй. Калі пры гэтым улічыць, што насычэнне арміі шматлікай тэхнікай не магло не выклікаць таксама буйнай арганізацыйнай перабудовы, роўна як не магло не адбіцца вельмі грунтоўна і на нашых людзях, на іх вучобе, на выпрацоўцы прыёму валодання ваеннымі дзеяннямі, становіцца зразумелым, чаму я называю сёння нашу армію прынцыпова іншай, новай арміяй.

Маё паведамленне было-б няпоўным, каб я не спыніўся на вялікай рабоце, прароблепай намі ў адносінах некаторых даламожных мерапрыемстваў па ўмацаванню абароны Совецкага Саюза. Я маю на ўвазе **ўмацаваныя раёны**, якімі мы ўжо прыкрылі не толькі нашу заходнюю граніцу ад Ладажскага возера і да Чорнага мора, але і найбольш паграджаемыя напрамкі на нашым Далёкім Усходзе і ва Усходняй Сібіры. Я маю на ўвазе таксама праробленую намі значную работу па ўмацаванню **берагавой абароны** СССР на Чорным і Балтыцкім морах, у раёне Мурманска і асабліва—на Далёкім Усходзе. Гэтыя ўмацаванні прадстаўляць значныя затрудненні для тых авантурыстаў, якім прыдзе ахвота напасці на совецкую зямлю.

У гіганцкай рабоце па ўмацаванню абароназдольнасці Совецкага Саюза, праведзімай пад кіраўніцтвам і пры дапамозе Цэнтральнага Камітэта партыі, мы не маглі абмяжоўвацца толькі сухаземнымі сіламі і авіяцыяй. Пры пастаянным і непасрэдным удзеле і кіраўніцтве тав. **Сталіна** мы працуем і над узмацненнем нашых **ваенна-морскіх сіл**, якія маюць для абароны нашаў краіны з многатысячнай адкрытай морскай граніцай вельмі вялікае значэнне. **Тав. Серго** мае, між намі кажучы, у гэтай справе таксама немалую нагрузку. За апошнія гады мы не толькі ўмацавалі і ўзмацнілі морскія сілы Балтыцкага і Чорнага мораў, але, скарыстаўшы тое, што тав. **Кіраў** разам з тав. **Ягодай** на чале геройчнай арміі беламорбудаўцаў злучылі Белае мора з Балтыцкім, перакінулі малую толіку суднаў на новаму каналу на Поўнач, каб не быць безабароннымі і на гэтым участку.

Апрача таго, непасрэдная пагроза нападу на Прымор'е вымусіла нас прыступіць да стварэння ваенна-морскіх сіл і на Далёкім Усходзе. Трэба сказаць, што мы не можам зараз пахваліцца магутнасцю **гэтых маладых флотаў**. Я маю на ўвазе Поўнач і Далёкі Усход. У нас няма там лінкораў і авіяносцаў, гэтых сродкаў морскага нападу. Але-ж мы, як вядома, і не збіраемся ні на кога нападаць на моры, таксама як і на сушы. Мы хочам толькі абараніць нашы берагі і граніцы і ўпэўнены, што тыя лёгкія морскія сілы і берагавая абарона, якія мы там ужо маем, і галоўным чынам, наша морская авіяцыя і падводныя лодкі, грунтоўна накалечаць нападаючага ворага.

Заканчваючы аб нашых морскіх сілах, я яшчэ раз лічу патрэбным адзначыць, што тав. Сталін узяўся пасапраўднаму па-сталінску **(апладысменты)** і за гэты ўчастак, і я не сумняваюся, што памацнеўшая на базе перамог індустрыялізацыі краіна - будаўнічая прамысловасць дапаможа нам хутка зрабіць нашы флоты сапраўднымі магутнымі **рабоча-сялянскімі флотамі.**

Аб нашай **прамысловасці** я павінен сказаць яшчэ некалькі слоў. Стварэнне магутнай соцыялістычнай індустрыі — велізарнейшае дасягненне рабочага класа. Наша прамысловасць — лепшы ўчастак усёй народнай гаспадаркі, гонар усіх працоўных нашай краіны. Наша абаронная індустрыя, якой мы дапамагалі, як маглі, у першую чаргу, даючы ёй даскапалых інжынераў з нашых акадэмій, забяспечыла тэхнічную рэканструкцыю арміі. Яна дае нам добрую баявую тэхніку і з кожным годам усё лепшыя і лепшыя ўзоры. Але бальшавікі таму і называюцца бальшавікамі, што яны ніколі не задавальваюцца дасягнутым, а патрабуюць усё большага і лепшага. Таму мы патрабуем, — тав. Серго гэта не заўсёды падабаецца, іншы раз ён лаецца (часамі справядліва, а часамі і несправядліва), бо на яго, беднага, усе нападаюць і ён ад усіх павінен адбівацца **(смех)**, тым не менш мы патрабуем ад Серго і ён пад націскам усіх нас, **Сталіна** ў першую чаргу, цягне свой воз нядрэнна **(смех, апладысменты)**. Аб прамысловасці тав. Сталін і другія таварышы многа сказалі добрага, і я думаю, што вы не будзеце на мяне злаваць **(смех)**, калі я, падзякаваўшы наш слаўны рабочы клас, інжынераў і кіраўнікоў прамысловасці за добрую баявую работу, скажу ўсё-ж сёе-тое не зусім прыемнае па яе адрасу.

Перш за ўсё аб **якасці прадукцыі.** Якасць, трэба прызнацца, не заўсёды яшчэ адпавядае патрабаванням сёнешняга дня. Узяць хоць-бы работу той-жа маторабудаўнічай прамысловасці, аб якой я ўспамінаў.

Чаму да гэтага часу яшчэ лепшыя заграпічныя маторы, лягчэйшыя за нашы, больш эканомныя ў расходванні гаручага, больш магутныя і працуюць без пераборкі даўжэй за нашы? Вядома, якасць работы і ў гэтай галіне надзвычай палепшылася, калі параўноўваць з тым, што было два гады назад, але мы зусім не жадаем раўняцца па дрэннаму, мы патрабуем раўнення па самых перадавых узорах сусветнай прамысловай прадукцыі, па лепшых узорах нашых дасягненняў.

Гаворачы каротка, якасць прадукцыі пакідае жадаць шмат лепшага. На многіх заводах часты выпадкі грубай работы, зніжаючай баявую каштоўнасць нашых заказаў, усё яшчэ вялік брак.

Камплектнасць выкапання заказаў, на што ўказваў ужо з'езду і, у першую чаргу, пашым вытворцам, тав. **Сталін**, скрозь і ўсюды не вытрымліваецца. Узяць хоць-бы запасныя часткі; выкапаць заказ на танк, трактар, аўтамабіль, самалёт і інш. усе стараюцца. За невыкананне гэтых заказаў грэюць, за выканапне хваляць. А запасныя часткі, якія таксама павінны быць падапы прамысловасцю — гэта ў апошнюю чаргу.

Цэны на пашу прадукцыю ўсё яшчэ высокія. У пекаторых нашых «прамыслоўцаў» існуе нейкая асобая шкоднейшая псіхалогія: «Ну, што там грошы, — толькі-б даць прадукцыю, а грошы ўсё роўна ідуць з адной дзяржаўнай кішэні».

Мы да гэтага часу, — тав. Серго, можаце з гэтым не згадзіцца, але я лічу, што гэта іменна так, — часам аплачваем прамысловасці яе дрэнную работу, яе няўменне арганізаваць весці справу. Людзі не разумеюць таго, што толькі рублём, толькі беражлівымі адносінамі да кожнай совецкай капейкі вы прывучыце рацыянальна весці вытворчасць, берагчы варштат, матэрыялы, не дапускаць прастою вагонаў, які вам дае страты, а вы іх на нас перакладваеце і т. д.

Нарэшце, яшчэ раз **аб канструктарскіх і навукова-даследчых арганізацыях** нашай прамысловасці. Перад гэтымі арганізацыямі стаяць дзве сур'ёзныя задачы: канструяваць новыя ўзоры і паляпшаць, удаскапальваць бесперапынна наяўныя, усімі способамі рацыяналізуючы ў той-жа час працэсы іх вытворчасці. У нас велізарная колькасць інжынераў, шмат канструктараў, многа як нідзе талантлівых выхадцаў. У нас мноства канструктарскіх устаноў. Яны развіваюць навуку, многа даюць, але маглі-б і павінны даваць непараўнапа больш. Трэба толькі за іх узяцца пасапраўднаму, крыху паразгрузіць ад лішняй работы, частку людзей перадаць на заводы, дзе неабходна, як я ўжо гаварыў у адносінах маторабудаўнічых заводаў, на месцы бліжэй да вытворчасці арганізаваць канкрэтную, дэтальную канструктарскую работу.

Тав. Серго ўжо многа зрабіў для паляпшэння работы нашай прамысловасці, і я ўпэўнен, што цяпер са з'ездаўскай зарадкай ён зробіць яшчэ больш, знішчаючы тыя пасобныя недахопы, якія плямяць часамі бліскучую работу і дасягненні нашай бальшэвіцкай індустрыі.

* * *

Да гэтага часу я больш гаварыў аб тав. Серго і прамысловасці, чым аб сабе і Чырвонай арміі. А вас, я думаю, паміма становішча з нашым тэхнічным пераўзбраеннем, цікавяць яшчэ і нашы кадры, — і як яны пераварваюць сваю новую вялікую тэхніку і што гэтыя кадры сабой прадстаўляюць.

Кожнаму з вас, а людзям, якія працуюць на заводах, у асаблівасці, зразумела, што атрымаць новую машыну — гэта толькі поў справы, а часамі і менш. Трэба гэтай машынай аўладаць і ўзяць ад яе ўсё, на што яна здольна. Наша армія стала другой арміяй, арміяй тэхнікі. Гэта ў першую чаргу азначала для нас неабходнасць перабудаваць усю работу па падрыхтоўцы каманднага складу і па падрыхтоўцы байцоў, накіраваць іх і на справу вывучэння машыны, і на аўладанне ўменнем тэхнічна і тактычна правільна яе скарыстаць, і на складанае мастацтва прымянення гэтых машын ў баі. Быў час, калі ўсе мы — і тав. Якір, і тав. Тухачэўскі, і тав. Убарэвіч, і іншыя камандуючыя і члены Рэввоенсовета — трывожыліся пытаннем: ці справіцца са складанай, незнаёмай тэхнікай наш камандзір і чырвонаармеец?

Апаскі нашы рассеяны рэчаіснасцю. Чырвоная армія ўспрыняла тэхніку з любоўю, з запалам і цікавасцю. Гэта відаць хоць-бы з таго факта, што за адзін мінулы год мы маем 152 тыс. прапаноў ад байцоў, камандзіраў і палітработнікаў, ад цэлых узводаў і калектываў па лініі тэхнічных вынаходак і рацыяналізацыі. Шмат гэтых прапаноў аказаліся надзвычай карыснымі і з поспехам ажыццяўляюцца і па лініі розных паляпшэнняў баявых машын, і па лініі большай эфектыўнасці іх скарыстання, і па лініі ўдасканалення методыкі навучання. У сучасны момант мы не толькі справіліся са сваімі баявымі машынамі, мы гатовы скарыстаць іх у любы момант, пасапраўднаму, як належыць Рабоча-Сялянскай Чырвонай арміі, абараняючы дзяржаву пролетарскай дыктатуры. **(Апладысменты).**

За апошнія гады РСЧА мае значныя поспехі ў справе баявой падрыхтоўкі. Гэтыя поспехі атрымалі я ў рэзультаце выключна напружанай работы ўсяго асабовага складу арміі. Маючы 7 з лішкам механічных конскіх сіл на кожнага байца, мы павінны былі нахаду ламаць старыя формы і метады работы, ствараць новыя, ні ў адной іншай арміі нечуваныя тыпы вайсковых злучэнняў, ламаць і зусім па новаму перабудоўваць старыя віды зброі, рабіць з пяхоты і кавалерыйскіх камандзіраў — камандзіраў танкавых і авіяцыйных і адначасова быць кожную мінуту гатовымі ісці ў бой на абарону нашай вялікай краіны, калі-б таго патрабавала абстаноўка.

Найбольш буйныя поспехі мы маем у справе індывідуальнага аўладання тэхнікай, аб чым я ўжо гаварыў, у падрыхтоўцы каманднага складу і ў стралковай справе. Аб апошняй я хачу сказаць некалькі слоў. За гады, прайшоўшыя пасля XVI з'езда, армія павучылася **пасапраўднаму**, пасучаснаму страляць і бліскуча ведае сваю зброю.

Не гледзячы на больш трудныя, чым у 1930 г., умовы стральбы і пры значна зменшанай норме патронаў на вучобу мы маем вельмі высокія рэзультаты інспектарскіх стрэльб.

Прывяду гэтыя рэзультаты. Процант выканапня ўмоў стрэльб да ліку страляўшых:

па вінтоўцы:
у 1930 г. — 64 проц.;
у 1933 г. — 97 проц.;
па ручному кулямёту:
у 1930 г. — 47 проц.;
у 1933 г. — 95 проц.;
па станкавому кулямёту:
у 1930 г. — 28 проц.;
у 1933 г. — 98 проц.

Не горшыя рэзультаты стральбы і ў **артылерыі. Навучыліся** добра страляць, у тым ліку і на вялікім хаду, **танкісты.** Рэзка паднялася агнявая справа ў **авіяцыі.** Вялікі процант пасобных часцей арміі выканалі стральбу па **«выдатна».**

Гэта вялікі поспех, хоць і недастатковы, бо мы павінны дабівацца, і даб'емся, каб **кожны** камандзір і чырвонаармеец страляў выдатна. Што гэта не ўтопія, даказвае прыклад некаторых часцей, якія ўжо дабіліся становішча, калі адзінай ацэнкай для ўсіх страляўшых было **«выдатна».**

Дасягненні мы маем не толькі ў стралковай справе, — яны ў наяўнасці ва ўсіх галінах баявой падрыхтоўкі, асабліва за апошнія два гады. Мы, аднак, далёка не лічым нашы дасягненні стопро- цантнымі. Яшчэ вельмі многа работы наперадзе. Але галоўнае ў тым, што армія псіхалагічна звыклася з новай тэхнікай і падпарадкавала яе сваёй волі. Будзем пасранейшаму настойліва працаваць і памнажаць дасягненні ў галіне ўдасканалення баявой падрыхтоўкі Рабоча-Сялянскай Чырвонай арміі.

Соцыяльны твар Чырвонай арміі. За справаздачны перыяд (XVI-XVII з'езд) у сувязі з індустрыялізацыяй краіны, стварэннем МТС і соўгасаў, выклікаўшых бурны рост рабочага класа, з аднаго боку, і з другога — дзякуючы тэхнічнай аснашчапасці Чырвоная армія значна змяніла свой соцыяльны твар, прычым асабліва значна вырасла рабочая праслойка.

	Рабочых	Сялян	Служачых
На 1/1 1933 г.	31,2 проц.	57,9 проц.	10,9 проц.
На 1/1 1934 г.	45,8 проц.	42,5 проц.	11,7 проц.

Пры гэтым калектывізацыя сельскай гаспадаркі прывяла да якаснага змянення твару чырвонаармейца-селяніна. Цяпер ужо звыш ¾ чырвонаармейцаў - сялян з'яўляюцца калгаснікамі. На 1 студзеня 1933 г. чырвонаармейцаў-калгаснікаў было толькі **5,3 проц.**, а цяпер іх стала **76,7 проц.**

Такім чынам, рабочы клас і калгаснае сялянства складаюць зараз пераважную большасць асабовага складу РСЧА.

Партыйная насычанасць. За гэты час адбылося **павялічэнне партыйна-комсамольскай праслойкі** радоў арміі.

	Членаў і кандыдатаў ВКП(б)	Член. ВЛКСМ, якія не знах. у партыі
На 1/1 1933 г.	15,9 %	18,4 %
На 1/1 1934 г.	25,6 %	23,9 %

Пры гэтым трэба ўлічыць, што ў сувязі з чысткай за апошні год зусім не было прыёму ў партыю, вось чаму і процант комуністаў у прызыве 1933 г. быў параўнаўча меншы. Тым не менш, у цэлым партыйна-комсамольская насычанасць РСЧА даходзіць амаль да 50 проц.

За гэтымі сухімі процантамі (25,6) тоіцца, як гэта пацвердзілася на чыстцы, адзін з найбольш ідэалагічна вытрыманых і моцных атрадаў нашай партыі.

Чыстка партыі ў нас у арміі прайшла і праходзіць пры наступных рэзультатах. Выключана з партыі 4,3 проц. і пераведзена ў кандыдаты і спачуваючыя 2,4 проц., тады як па грамадзянскіх партыйных арганізацыях выключана 17,0 проц. і пераведзена ў кандыдаты і спачуваючыя 6,3 проц. Розніца, як бачыце, значная.

Я не магу адмовіць сабе ў прыемнасці працытаваць пару карацелькіх вытрымак з выступленняў старшынь камісій па чыстцы. Падводзячы вынікі чысткі па Ленінградскай вобласці, тав. Шкіратаў заявіў: «Трэба проста сказаць, што лепшай з лепшых з'яўляецца іменна партыйная арганізацыя нашай Чырвонай арміі» **(гучныя апладысменты)**. Старшыня Кіеўскай абласной камісіі па чыстцы тав. Мануільскі выказаўся не менш сільна, ён заявіў: «Армейскія комуністы — адзін з самых здаровых атрадаў нашай партыі, армейскія комуністы — адзін з самых дысцыплінаваных атрадаў нашай партыі; армейскія комуністы — адзін з самых палітычна пісьменных атрадаў нашай партыі».

Як бачыце, мы маем у арміі не толькі значную праслойку партыйцаў, але і не дрэнную партыйную арганізацыю, якая, трэба дадаць, працуе пасапраўднаму, пабальшэвіцку над пытаннямі палітычнага забеспячэння баявой падрыхтоўкі Чырвонай арміі ў цэлым і якая, я ўпэўнен, з яшчэ большым напружаннем будзе працаваць над пытаннямі забеспячэння перамогі РСЧА над ворагамі, калі яны сунуцца ў наш совецкі агарод **(шумныя працяжныя апладысменты)**.

Чырвоная армія ў сучасным яе становішчы мае патрэбу ў культурным, граматным байцу-ўдарніку. Для гэтага сама Чырвоная армія (яе камандны склад, паліторгапы, партарганізацыі) робіць вельмі многае. У сувязі з агульным палітычным і культурным ростам краіны, у сувязі з работай Наркамасветы змяняецца і твар прызыўнікоў, што прыходзяць у РСЧА, у сэнсе культурнасці і граматнасці. Калі раней мы атрымлівалі ў склад арміі дзесяткі процантаў непісьменных, то зараз іх лік скарачаецца да 1 проц. Прычым, да вашага ведама, (хоць-бы вы гэта ведалі, — з РСЧА мы ні аднаго непісьменнага чырвонаармейца не выпускалі, з арміі выходзяць толькі пісьменныя людзі **(апладысменты)**. Большая частка малапісьменных ліквідуе сваю малапісьменнасць. Няма чаго і гаварыць, што да некаторай ступені гэта адцягвае Чырвоную армію ад яе асноўнай задачы — баявой падрыхтоўкі.

Соцыяльна-палітычны твар і падрыхтоўка каманднага складу.

Сярод каманднага складу на 1 студзеня 1930 г. было 52,5 проц. членаў і кандыдатаў партыі і 4,1 проц. комсамольцаў. На 1 ліпеня 1933 г. мы мелі ўжо 67,8 проц. членаў і кандыдатаў партыі і 4,0 проц. комсамольцаў.

У бронетанкавых часцях мы маем 84,6 комуністаў і 2,7 проц. комсамольцаў, у той час як у 1930 годзе іх было адпаведна 67,9 і 2,1 проц.

У ваенна-паветраных сілах членаў партыі і кандыдатаў на 1 ліпеня 1933 г. маем 75,7 проц. і комсамольцаў 8,9 проц., а было іх на 1-1-1930 г. адпаведна 48,1 проц. і 7,8 проц.

Курсантаў ВНУ зараз 75 проц. комуністаў і кандыдатаў і 19 проц. комсамольцаў, а было іх адпаведна 30 проц. і 4 проц.

Прыкладна такую карціну партыйнай насычанасці мы маем і ў іншых тэхнічных войсках — сувязі, хімічных, чыгуначных, інжынерных і інш.

Рабочая праслойка па ўсяму каманднаму складу ў цэлым на 1-1-30 г. складала 31,2 проц. і на 1-VII-33 г. — 42,3 проц.

К сучаснаму моманту наш камандны склад у значнай сваёй частцы павысіў свой ваенна-асветны ўзровень. Сярод вышэйшага каманднага складу 78,9 проц. закончылі акадэмію і курсы ўдасканалення. Сярод старшага камандзнага складу 48,2 проц. скончылі акадэміі і курсы ўдасканалення і 42,7 проц. скончылі нармальныя ваенныя школы. Сярод сярэдняга каманднага складу —81,4 проц. скончылі нармальныя школы. Пачальнікі штабаў у пераважнай большасці маюць акадэмічную асвету.

Рост тэхнікі ў Чырвонай арміі патрабаваў значнага пашырэння сеткі спецыяльных ваенна-вучэбных установ. У 1930 г. мы мелі 6 ваенных акадэмій і 4 ваенных факультэты ў грамадзянскіх вышэйшых навучальных установах. У даны час колькасць гэтых факультэтаў і акадэмій значна павялічылася.

У гэтых акадэміях рыхтуюцца нашы кваліфікаваныя ваенныя і ваенна-тэхнічныя кадры, частку якіх, праўда нязначную, мы даем прамысловасці, транспарту і сувязі. Даем, т. Серго, добрых інжынераў.

ОРДЖАНІКІДЗЕ: — Ты ў мяне іх потым адбіраеш.

Варашылаў: — Зараз у нашых акадэміях навучаецца многа больш слухачоў чым у 1930 г.

Ваенныя школы таксама выпускаюць зараз больш камандзіраў, у першую чаргу для тэхнічных родаў войск.

Як бачыце, выпуск новых камандных кадраў павінен забяспечваць нармальнае камплектаванне нашых узброеных сіл.

Барацьба за культуру, веды. Соцыялістычная культура і культурнасць байцоў і начальніцкага складу РСЧА з'яўляецца найважнейшай умовай і прадпасылкай далейшага росту баявой, палітычнай і спецыяльнай ваенна-тэхнічнай падрыхтоўкі Рабоча-Сялянскай Чырвонай арміі.

У гэтых адносінах вялася і вядзецца ўзмоцненая работа. Увесь начальніцкі склад, які не мае закончанай сярэдняй і вышэйшай асветы, зараз павінен праходзіць у абавязковым парадку агульна-асветную падрыхтоўку. Палітычны склад абавязан усвоіць курс ваенных ведаў у размеры праграмы нармальных школ па свайму роду войск.

У мэтах падняцця тэхнічнай культуры начскладу мы ўстанавілі для ўсяго начальніцкага складу тэхнічны мінімум ведаў і патрабуем, каб кожны камандзір гэты тэхмінімум належным чынам усвоіў. Далей, мы праводзім цэлы рад мерапрыемстваў па ўкараненню абавязковага вывучэння замежных моў у нашых акадэміях і школах. З гэтага часу ні адна школа і ў асаблівасці, ні адна акадэмія не мае права выпусціць з сваіх сцен камандзіра, не аўладаўшага адной з замежных моў.

(ПРАЦЯГ НА 3 СТАР.)

Працяг прамовы тав. ВАРАШЫЛАВА

Разам з тым мы робім усё, каб арганізаваць фізічную падрыхтоўку чырвонаармейцаў і ўсяго начальніцкага складу такім чынам, каб уся Чырвоная армія прадстаўляла сабой калектыў фізічна-моцных, вынослівых і фізічна прыгожых людзей.

Я не хачу затрымліваць вашай увагі падрабным пералічэннем усяго велізарнага раду нашых мерапрыемстваў па лініі культурна-асветнай работы ў Чырвонай арміі. Большасці тут прысутных гэтыя мерапрыемствы вядомы. Укажу толькі на некаторыя з іх.

Павялічылася сетка культасветустаноў, абслугоўваючых як чырвонаармейцаў, так і начсклад і членаў іх сем'яў.

	Ленінскія куткі	Клубы	Дамы Чырвонай арміі
1/1-31 г.	8.930	855	97
1/1-34 г.	15.091	1.336	142

Вырас бюджэт палітасветработы:

1929—30 ..	1934 г.
4,3 млн. руб	72 млн. руб

Разам з ростам сеткі культасветустаноў павялічыўся лік тэхнічных сродкаў палітработы:

	Радыёвузлы	Радыёперасоўкі	Кінаперасоўкі	Кінаўстаноўкі	Гукавыя кінаперасоўкі	Гукавыя кінаўстаноўкі
1930 г.	240	800	534	945	1	8
1933 г.	1.366	4.800	3.425	1.540	51	276

Дзякуючы ўсяму гэтаму чырвонаармеец атрымлівае выключныя магчымасці для культурнага росту.

Значны рост мастацкай работы ў РСЧА як на асновах чырвонаармейскай самадзейнасці, так і на аснове шырокаправадзімага саюзам рабмастацтва, у парадку шэфства, мастацкага абслугоўвання РСЧА.

У 1933 г. у арміі налічвалася мастацкіх гурткоў і калектываў звыш 2.800 (рост на 150 проц. супроць 1933 г.).

У 1933 г.. саюз рабмастацтва камандыраваў у Чырвоную армію 87 мастацкіх і 24 інструктарскія брыгады.

Для абслугоўвання ОКДВА былі вылучаны дзве брыгады народных і заслужаных артыстаў.

У 1933 г. у РСЧА працавалі 25 тэатраў на чале з Цэнтральным тэатрам Чырвонай арміі.

Шырока разгарнулася работа чырвонаармейскіх бібліятэк—звыш 70 проц. складу РСЧА з'яўляюцца чытачамі чырвонаармейскіх бібліятэк, у той час як прафсаюзныя бібліятэкі ахапляюць пакуль толькі 38 проц. рабочых. Заметна павысілася чытаемасць ваеннай і тэхнічнай літаратуры, а за самы апошні час расце чытаемасць мастацкай літаратуры.

Паміма абавязковай агульнаасветнай падрыхтоўкі велізарная работа, накіраваная на задаваленне культурных запатрабаванняў камандзіраў і чырвонаармейцаў праводзіцца па лініі дамоў Чырвонай арміі і клубаў.

Агульнаасветных гурткоў налічваюцца тысячы, прачытаных лекцый, праведзеных экскурсій—многія дзесяткі тысяч, што дае ў сярэднім на аднаго чалавека да 20 лекцый, дакладаў і экскурсій у год.

Для чытання лекцый, заняткаў з начскладам прыцягваюцца лепшыя навуковыя сілы краіны—акадэмікі, прафесары, інжынеры.

Рэзка павысілася ўвага да пытанняў бытавых.

Ахват дзяцей начскладу яслямі і дзіцячымі садамі:

1932 г.	10 проц.	25 проц.
1933 г.	50,6 проц.	52,2 проц.

Але ўсё-ж да гэтага часу кантрольныя заданні ў рашэннях ЦК і Соўнаркома аб ахвасе дзяцей начскладу дзіцячымі ўстановамі многімі абласцямі, краямі і рэспублікамі не выкананы.

Барацьба за соцыялістычную культуру і культурнасць байцоў і камандзіраў РСЧА, за выхаванне новага соцыялістычнага чалавека з'яўляецца важнейшай задачай армейскіх партарганізацый і каманднага складу. Гэта задача стаіць таксама і перад усёй партыяй і ў асаблівасці перад комсамолам.

IV. СТАНОВІШЧА НА ДАЛЁКІМ УСХОДЗЕ

Дазвольце мне, таварышы, перайсці цяпер да Далёкага Ўсхода (моцнае ажыўленне ўсёй залы).

Таварышы, перш чым сказаць некалькі слоў аб нашай ОКДВА і аб тым, што мы прадпрынялі для таго, каб не быць засцігнутымі знянацку на Далёкім Усходзе, неабходна каротка закрануць нашых далёкаўсходніх суседзяў.

Цяпер для ўсіх стала ясна, што Японія першай стала на шлях выхаду з крызіса пры дапамозе вайны. Яна выступае галоўным пакупцом ваеннага аснашчэння і ваеннапрамысловага сырцу на сусветным рынку. Разам з тым велізарная работа, праводзімая ёй па палітычнай падрыхтоўцы краіны да вайны, больш сур'ёзнай, чым тая, якую яна вядзе ў Кітаі, віцаць і няўзброенаму воку.

Японскія ваенныя пісьменнікі і проста ваенныя, публіцысты і вучоныя, фабрыканты і палітыкі, грамадскія і дзяржаўныя людзі, за апошнія два гады так многа і адкрыта пісалі і гаварылі аб неабходнасці вайны Японіі супроць СССР, так іншы раз цынічна адкрыта ў артыкулах і прамовах абмяркоўвалі падрабязнасці заваявання нашага Прымор'я, Забайкалля і нават усёй Сібіры, што было-б дзіўным, калі-б мы зрабілі від, што нічога не заўважаем, што мы па-ранейшаму даверчыва адносімся да нашага дарагога суседа. Японія зараз не толькі стала фактычна гаспадаром Манчжурыі, але, стаўшы такавым, не толькі не забяспечыла совецкіх інтарэсаў на КУЧ, што яна абавязалася сама па сваёй ініцыятыве і абавязана была рабіць, а, наадварот, усімі мерамі дапамагала ўшчамленню нашых інтарэсаў манчжурскім бокам КУЧ.

Выдатна тое, што японскія «дзяржавыя» людзі, вядучы падрыхтоўку да вайны супроць нас і не скрываючы гэтага, а, наадварот праз прэсу пракламіруючы гэта на ўвесь свет, у той-жа час, наперакор сумленню, не ад таго каб абвінаваціць нас у ваенных замыслах супроць Японіі. Буквальна бяльмом на воку для японцаў з'яўляюцца мерапрыемствы па абароне нашых граніц ўгарадоў. Яно, вядома, нашым суседзям было-б прыемней, калі-б па шы граніцы з Манчжоу-Го былі таксама безабаронны, як былі кепска прыкрыты граніцы Кітая ў 1931 г. Але такой прыемнасці мы, пры ўсёй нашай ветлівасці, даставіць нікому не збіраемся (апладысменты).

У якіх напрамках ідуць падрыхтаванні Японіі да вайны?

Яны ідуць па лініі падрыхтоўкі ваенна-эканамічнай базы, па лініі рэарганізацыі, пераўзбраення і колькаснага ўзмацнення ўзброеных сіл і, нарэшце, па лініі падрыхтоўкі плацдарма ў Манчжурыі.

Падрыхтоўка ваенна-эканамічнай базы выражаецца ў заграпічных закупках запасаў «стратэгічнага сырцу», у якім Японія адчувае дэфіцыт, і ў падрыхтоўцы свайго прамыслова-вытворчага і гаспадарчага апарата, а таксама ў росце афіцыяльнага ваеннага бюджэта, які павялічыўся з 443 млн. іен у 1930 г. да 937 млн. іен у 1934 г., г. зн. да 44,5 проц. усяго дзяржбюджэта.

Бурнымі тэмпамі развіваецца ваенная прамысловасць—танкабудаўніцтва, самалётабудаўніцтва і т. д.

Адпачасова рэарганізуюцца, — пераўзбройваюцца і колькасна ўзмацняюцца сухапутныя, марскія і паветраныя сілы Японіі. (Тав. Варашылаў прыводзіць рад фактаў і лічбаў).

Усё гэта агульнавядома, гэта цяпер ведае ўвесь свет.

Побач з усім гэтым Манчжурыя паступова ператвараецца ў найманнейшую базу Японіі. Ужо зараз японскія ваенныя сілы ў Манчжурыі дасягнулі такой велічыні, якой не трэбуецца для «абароны японскіх інтарэсаў» у гэтай «самастойнай» дзяржаве.

Рост войск і ўзбраенняў у Манчжурыі прадаўжаецца. Усё гэта ў святле адбываўшагася і адбываючагася ў Манчжурыі і Кітаі не можа не дыктаваць нам быць на-чэку, пільна сачыць за ўсім, што ў іх адбываецца, прымаць належныя меры ў сябе, быць гатовымі да ўсяго.

Таварышы, да гэтага часу мудрая палітыка нашага ЦК і т. Сталіна, у першую чаргу, у галіне міжнародных адносін забяспечыла нам свабоду манеўравання, і мы не давалі сябе ўцягнуць у вайну. У цяперашні час, як аб гэтым гаварыў т. Сталін, мы з'яўляемся фактарам міру для ўсяго свету. Вакол нас групуюцца і не могуць не групавацца ўсе тыя дзяржавы, якія з тых ці іншых меркаванняў, на доўгі ці кароткі тэрмін, ваяваць не хочуць. Мы з'яўляемся стрыжнем, групуючыся вакол якога гэтыя дзяржавы гарантуюць сябе ад нападу, ад вайны, якой яны ці не жадаюць, ці весці не могуць.

Тав. Сталін у сваім дакладзе пералічыў усе краіны і даў бесстароннюю ацэнку нашым з імі ўзаемаадносінам. На Бліжнім Усходзе ў нас усё як найлепш. Нашы адносіны з Турэцкай рэспублікай самыя прыяцельскія, самыя моцныя. Нядрэнныя адносіны з Персіяй і Афганістанам, адносіны з еўрапейскімі суседзямі вы ведаеце, аб іх падрабязна дакладваў т. Сталін.

Але Далёкі Ўсход пакрыт хмарамі. Адтуль можа разразіцца ваенная навальніца.

Не гледзячы на намаганні, якія праяўляюць нашы дыпламаты, нам да гэтага часу не ўдаецца ўтлумачыць кіруючым колам Японіі, што мір лепш вайны, што вайна з намі будзе для японскіх імперыялістаў не лёгкай, не простай, і не маленькай. Вайна, калі яе нам навяжуць, будзе вялікай, сур'ёзнай вайной. Гэта будзе вайна з большэвікамі і ў наш час. Гэта вайна будзе дорага каштаваць ініцыятарам. Гэтага не трэба ўпускаць з-пад увагі тым з нашых далёкіх суседзяў, хто думае лёгка пажывіцца на чужы кошт **(шумныя доўгія апладысменты).**

Я зусім не хачу сказаць, таварышы, што вайна з Японіяй будзе лёгкай. Калі японскія імперыялісты пойдуць на ваенную авантуру, у дабавак для іх вельмі рызыкоўную і цяжкую, то яны пойдуць, вядома, падрыхтаваўшыся пасапраўднаму, каб ісці, так сказаць, ва-банк. Вось чаму вайна будзе сур'ёзнай.

Што-ж мы зрабілі для таго, каб перадавы атрад нашай Рабоча-Сялянскай Чырвонай арміі—ОКДВА —на нашых далёкаўсходніх граніцах быў-бы здолен знішчыць ворага, калі ён уварвецца на нашу тэрыторыю?

За гэтыя апошнія два гады Цэнтральны Камітэт і т. Сталін у першую чаргу беспярэпынна займаўся, і цяпер займаецца, Далёкім Усходам.

Узброеныя сілы гэтага раёна мы крышачку ўзмацнілі. Дазвольце ліч бы не называць.

Я ўжо вам сказаў, што на Далёкім Усходзе мы правялі таксама некаторыя мерапрыемствы па ўмацаванню граніц. На найбольш адказных участках мы стварылі бар'еры, праз якія не так лёгка будзе ворагу пераступіць на нашу совецкую зямлю. (Далей т. Варашылаў паведамляе аб асноўных мерапрыемствах па ўмацненню абароны Далёкага Ўсхода).

Вось, таварышы, у кароткіх і няпоўных, вядома, словах тое, што намі зроблена для абароны межаў нашай дзяржавы на Далёкім Усходзе. Владзімір Ільіч у 1922 г., выступаючы 19 лістапада на Маскоўскім совеце, пасля астаўлення японскай арміяй Владзівастока, сказаў: «Владзівасток далёка, але-ж гэта горад-то нашанскі». І гэты нашанскі горад, як і ўсё наша Прымор'е, як наш Паўночны Сахалін, як нашу Камчатку, як кожную пядзь усёй нашай далёка ўсходняй зямлі, мы павінны адстаяць ва што-б там ні стала. І адстаім безумоўна! **(Бурныя, доўгія апладысменты).**

Я ведаю, таварышы, што мы ўсе, як адзін чалавек, пераконаны не толькі ў тым, што мы адстаім свой Далёкі Ўсход, але выйдзем пераможцамі з любой вайны, калі нам яе навяжуць **(апладысменты ўсёй залы).**

Заканчваючы, я павінен сказаць, што толькі бязмежнай тупасцю, толькі глыбокім невуцтвам і асуджанасцю можна растлумачыць мары нашых ворагаў аб якіхсці заваяваннях за наш кошт, аб якімсці знішчэнні комунізма. Толькі абмежаванасць і глупства, якія, відавочна, з'яўляюцца немінучым вынікам асуджанасці, капіталізма, могуць унушаць гэтакія думкі нашым класавым ворагам.

За 10 год, прайшоўшых з дня смерці Леніна, мы прарабілі, таварышы, велізарную работу. Наша партыя, рабочы клас, усе працоўныя Совецкага Саюза прадстаўляюць сабой у сучасны момант такую сілішчу, такую грамадзіну, такую магутнасць, такую армію арганізаваных байцоў, што тыя дробныя недахопы, тыя дробныя недаробкі, якія яшчэ суправаджаюць наша будаўніцтва, з'яўляюцца малюпасенькімі драпінкамі на грандыёзным будынку, які мы ўжо пабудавалі. Мы пабудавалі, праўда, толькі фундамент соцыялізма, мы яшчэ толькі прыступілі да кладкі цскаля, але, таварышы, ужо ёсць каласальны будынак, у якім мы жывем сёння. Імя яму—СССР. Мы ў гэтым будынку жывем ужо нядрэнна. Маючы такую магутную партыю, такі бліскучы і арганізаваны рабочы клас, якім з'яўляецца наш рабочы клас, маючы такога цудоўнага саюзніка, якім было, а цяпер у асаблівасці стала наша калгаснае сялянства, маючы такога выпрабаванага, мудрага і найвялікшага правадыра, якім з'яўляецца наш Сталін, мы бясстрашна глядзім у будучае. Са дня ў дзень мы будзем атрымліваць новыя і новыя перамогі, і ніякое свіное ці яшчэ больш паганае рыла, дзе-б яно не з'явілася, не зможа ўстрашыць большэвікоў і не спыніць нашага нястрымнага ходу наперад (узрыў апладысментаў. Крыкі «ура». Бурная авацыя т. ВАРАШЫЛАВУ зліваецца з бурнай авацыяй т. СТАЛІНУ. Поўныя захаплення крыкі «ўра»).

Справаздачны даклад тав. РУДЗУТАКА XVII з'езду партыі аб рабоце ЦКК-РСІ

ХТО НЕ З НАМІ—ТОЙ СУПРОЦЬ НАС

Таварышы, XVII з'езд нашай партыі падводзіць вынікі цэламу гістарычнаму перыяду. Ён адбываецца ў той час, калі нашы класавыя ворагі ў капіталістычных краінах падняні сцяг барацьбы супроць марксізма з мэтай «знішчыць марксізм» як выдумку, як нязбыўную мару. XVII з'езд ленінскай комуністычнай партыі можа процістаўіць гэтаму на справе, на практыцы тую праграму будаўніцтва, якая была выканана ў

адпаведнасці з вучэннем Маркса-Энгельса-Леніна.

Яшчэ ў 1852 годзе Маркс пісаў у пісьме к Вейдэмееру:

«Тое, што я зрабіў новага, заключалася ў доказе наступнага:

1) што існаванне класаў звязана толькі з пэўнымі гістарычнымі формамі барацьбы развіваючайся вытворчасці,

2) што класавая барацьба немінуча вядзе да дыктатуры пролетарыята,

3) што гэта дыктатура пролетарыята сама складае толькі пераход да знішчэння ўсякіх класаў і да ўстанаўлення грамадскага ладу, у якім не будзе месца падзелу на класы».

(К. Маркс І. Ф. Энгельс. «Письма». Партвыдат, 1932 г. стар. 68).

Вось, таварышы, у кароткіх словах геніяльная фармуліроўка сутнасці, асноўнага зместу марксізма. І зараз мы маем права паставіць пытанне і даць на яго адказ перад пролетарыятам усяго свету: ці ажыццявіла наша партыя намечаную Марксам тэарытычную праграму развіцця грамадства або не? Ленін развіў далей вучэнне Маркса. Ён асабліва падрабязна і дасканала распрацаваў прылажэнне тэорыі Маркса ва ўмовах дыктатуры пролетарыята. І зусім правільнае і выразнае акрэсленне вучэння Леніна дае тав. Сталін. Ён гаворыць: «... асноўным пытаннем ленінізма, яго адпраўным пунктам, яго фундаментам з'яўляецца пытанне аб дыктатуры пролетарыята» (І. Сталін. «Вопросы ленинизма». Выд. 9-е, стар. 193).

Калі Маркс даў асноўную тэарытычную ўстаноўку гістарычнага развіцця грамадства, немінучасці гібелі капіталістычнага ладу, немінучасці стварэння дыктатуры пролетарыята, складаючай пераход да бяскласавага грамадства; калі Ленін далей развіў вучэнне Маркса прыстасоўна да эпохі імперыялізма і дыктатуры пролетарыята, то Сталін разгарнуў тэарытычна і даў практычныя формы прымянення вучэння Маркса-Леніна — як у пэўнай гістарычнай і эканамічнай абстаноўцы праз дыктатуру пролетарыята прывесці грамадства да соцыялізма. Наша партыя пад кіраўніцтвам тав. Сталіна, выканаўшы свой план вялікай будоўлі, стварыла моцны фундамент соцыялізма. Ажыццяўленнем сталінскага плана індустрыялізацыі надведзен адзіны прынцып пад усю гаспадарку ў нашай краіне, прынцып аграмаджання сродкаў вытворчасці. У сілу гэтага мы падымаемся на наступную ступень эпохі дыктатуры пролетарыята — пабудова бяскласавага грамадства.

У спадчыну ад Леніна мы атрымалі вучэнне аб тым, што дыктатура пролетарыята з'яўляецца формай класавай барацьбы. Ленін гаварыў, што «соцыялізм нельга ўвесці, ён вырастае ў ходзе самай напружанай, самай вострай, да шаленства, да роспачы вострай класавай барацьбы».

Як прабавалі тлумачыць вучэнне Леніна і якое даць яму практычнае прымяненне тыя «ленінцы», якія ўвайшлі затым у гісторыю нашай партыі як «левыя» і правыя апартуністы?

Я толькі што прывёў геніяльную, вычэрпваючую фармуліроўку тав. Сталіна, акрэсліваючую сутнасць ленінізма: «...асноўным пытаннем ленінізма, яго адпраўным пунктам, яго фундаментам з'яўляецца пытанне аб дыктатуры пролетарыята».

А як «ленінец» Зіноўеў акрэсліваў змест ленінізма? Ён гаварыў: «Пытанне аб ролі сялянства... з'яўляецца асноўным пытаннем большэвізма-ленінізма».

Тав. Сталін, а разам з ім і ўся партыя, выходзячы з правільнага разумення марксізма-ленінізма, будавалі свой план барацьбы за знішчэнне астаткаў капіталістычнага ладу ў нашай краіне. Тав. Сталін, а разам з ім уся партыя акрэслівалі як адзіна правільны план знішчэння астаткаў капіталізма, знішчэння класаў у нашай краіне — план індустрыялізацыі, надвядзення адзінага гаспадарчага прынцыпа пад усе галіны гаспадаркі: буйнай аграмаджанай машыннай вытворчасці, каб на гэтай глебе знішчыць эканамічную базу варожых нам класаў, астаткаў буржуазіі, астаткаў прыватнай уласнасці, каб на базе соцыялістычнай індустрыялізацыі павесці разгорнутае наступленне на класавых ворагаў.

Нашы гора-«ленінцы», гора-«марксісты» высунулі супроць гэтага, зусім правільнага і яснага шляху, другі. Зіноўеў прапаведваў: кулак на небасхіле, бойцеся кулака, а для таго каб перамагчы кулака, дайце кожнаму бедняку па каню.

Ленін гаварыў: «Што гэта значыць — кіраваць сялянствам? Гэта значыць... весці лінію на знішчэнне класаў, а не на дробнага вытворцу». Ленін. Творы, то XXVI, стар. 399-400).

У развіццё гэтай ленінскай пастаноўкі тав. Сталін гаварыў, што неабходна стварыць цяжкую прамысловасць, стварыць сельска-гаспадарчае машынабудаўніцтва, паставіць вытворчасць складаных сельска-гаспадарчых машын, каб шляхам індустрыялізацыі краіны падвесці адзіны соцыялістычны прынцып пад усю гаспадарку — прамысловасць і сельскую гаспадарку — і на гэтай глебе павесці разгорнутае наступленне на класавых ворагаў, г. зн. шляхам знішчэння класаў прывесці рабочы клас да перамогі, да соцыялізма.

Гора-«ленінец», гора-«марксіст» Зіноўеў-жа гаварыў: змагайцеся з кулаком шляхам захавання і ўмацавання дробнага вытворцы і дайце кожнаму бедняку па каню.

У той час як партыя, закасаўшы рукавы, узялася за выкананне плана індустрыялізацыі для таго, каб стварыць тую асноўную крэпасць, з якой мы павінны былі павесці бязлітасную атаку супроць класавага ворага і выбіць яго з апошніх яго пазіцый у нашай краіне, правыя апартуністы пачалі прапаведваць тэорыю «патухання класавай барацьбы». Бухарын развіў тэорыю аб тым, што кулак разам з усёй рад нёй мірна ўрастае ў соцыялізм. Бухарын забыў ленінскую тэорыю аб тым, што соцыялізм нельга ўвесці, што ён вырастае ў ходзе самай напружанай, самай вострай, да шаленства, да роспачы вострай класавай барацьбы.

Нашы гора-«ленінцы» забылі асновы вучэння Леніна ,ставілі Цэнтральнаму Камітэту палкі ў калёсы і напружвалі ўсе сілы, каб спіхнуць партыю з правільнага шляху. І трэба сказаць, што тав. Сталін здолеў лепш за ўсіх выкарыстаць тэарытычную зброю Маркса і Леніна; ён, як і Ленін, змог бачыць па дзесятак год наперад і намеціць на сёнешні дзень тыя неабходныя мерапрыемствы, спосабы і метады барацьбы, якія забяспечылі, як гэта нам паказала практыка, перамогу па ўсяму фронту.

Сталінская лінія індустрыялізацыі нашай краіны—гэта практычнае прымяненне тэзіса Леніна: соцыялізм—гэта совецкая ўлада плюс электрыфікацыя. Сталінскім планам калектывізацыі сельскай гаспадаркі на базе індустрыялізацыі ператворан у жыццё ленінскі прынцып, што дабіцца моцнага саюза рабочага класа з сялянствам можна толькі вядучы лінію на знішчэнне класаў, а не на дробнага вытворцу.

Класавае супраціўленне генеральнай лініі партыі, вядучай пролетарыят і краіну Советаў ад перамогі да перамогі, вылівалася ў самыя розныя формы.

Адзінства ленінскай партыі прабавалі расхістаць групіроўкі: самага злоснага ворага ленінізма—Троцкага; не зразумеўшых Леніна, спалохаўшыхся грандыёзнага плана рэканструкцыі народнай гаспадаркі Зіноўева, Каменева; пакінуўшых поле барацьбы і накіраваўшых сваю дробнабуржуазную, мяшчанскую зброю супроць партыі, спалохаўшыхся рашучага наступлення супроць класавага ворага Бухарына, Рыкава, Томскага. Са ступенькі на ступеньку гэта «ўнутрыпартыйная» апазіцыя, праз групы Смірнова-Эйсмонта, Руціна-Гінзбурга, у канчатковым выніку скацілася ў лагер махровых контррэволюцыянераў і шкоднікаў, быўшых на службе замежнага капітала.

Гісторыя барацьбы нашай партыі супроць дробнабуржуазных асколкаў і адрыжак, якія захаваліся ўнутры нашай партыі, а роўна і знаходзяцца па-за ёю, поўнасцю апраўдала формулу: «хто не з намі, той супроць нас». У канчатковым выніку ўсе гэтыя розныя апазіцыі і розныя групіроўкі змыкаліся і стваралі адзіны фронт супроць генеральнай лініі нашай партыі.

Але было-б памылкова думаць, што класавыя ворагі вялі атаку супроць генеральнай лініі нашай партыі толькі праз пэўныя групіроўкі. Класавыя ворагі вялі сваю работу супроць партыі па ўсіх напрамках. Антыпартыйныя і контррэволюцыйныя элементы шукалі пунктаў прылажэння сваёй разбураючай, тармозячай рабоце на самых важнейшых участках соцыялістычнага будаўніцтва, каб перашкаджаць партыі выконваць намечаныя планы, каб выклікаць расчараванне шырокіх мас насельніцтва ў генеральнай лініі партыі і, такім чынам, дыскрэдытаваць совецкую ўладу і ў канчатковым выніку прывесці да крушэння совецкага ладу.

РЭЗКА ПАДНЯЦЬ РАБОТУ ЧОРНАЙ МЕТАЛУРГІІ

У сваім дакладзе тав. Сталін з уласцівай яму выразнасцю падвёў вынікі грандыёзных дасягненняў у справе соцыялістычнага будаўніцтва

Я хачу ў сваім дакладзе пацвердзіць прыкладамі тыя палажэнні тав. Сталіна, у якіх ён указваў на рад нявырашаных яшчэ праблем, рад слабых пунктаў у нашай рабоце. Я хачу спыніцца на гэтых нявырашаных праблемах, якія тармозяць нашу работу. Дэтальны разгляд раду недахопаў павінен паказаць таксама, што за адмоўнымі з'явішчамі, якія сустракаюцца ў нашай будаўнічай рабоце, вельмі часта хаваецца рука класавага ворага. Разглядаючы нашы недахопы на гаспадарчым фронце, разглядаючы памылкі партыйнага кіраўніцтва на мясцах, мы часта пераконваемся, што за кулісамі стаіць класавы вораг, які часамі, з прычыны нашага галавацяпства і адсутнасці пільнасці, нашай уласнай рукой вядзе антыпартыйную работу.

Пераходзячы к дакладу аб рабоце ЦКК-РСІ ў галіне прамысловасці, я хачу перш за ўсё спыніцца на рабоце чорнай металургіі. Маю задачу ў значнай ступені аблягчыў т. Серго, які ўжо гаварыў аб тых дасягненнях і недахопах, якія ёсць у чорнай металургіі. Тым не менш я павінен зрабіць некаторыя дадаткі, бо пытанне аб метале—вельмі важнае.

Я напомню таксама адно ўказанне т. Сталіна, якое адносіцца яшчэ к 1925 г. Выступаючы 9 мая 1925 г. на актыве Маскоўскай арганізацыі, т. Сталін гаварыў:

«Несумненна, што, з пункту гледжання ўнутранага развіцця, развіццё нашай металапрамысловасці, значэнне яе росту каласальна, бо яно азначае рост усёй нашай індустрыі і ўсёй нашай гаспадаркі, бо металічная прамысловасць ёсць асноўная база прамысловасці наогул, бо ні лёгкая прамысловасць, ні транспарт, ні апал, ні электрыфікацыя, ні сельская гаспадарка не могуць быць пастаўлены на ногі без магутнага развіцця металічнай прамысловасці. Рост металічнай індустрыі ёсць аснова росту ўсёй індустрыі наогул і народнай гаспадаркі наогул...

... Што датычыць міжнароднага значэння развіцця нашай металічнай прамысловасці, то яно, можна сказаць, невымерна. Бо што такое бурны рост металапрамысловасці пры дыктатуры пролетарыята, як не прамы доказ таго, што пролетарыят здолен не толькі разбураць старое, але і будаваць новае, што ён здолен пабудаваць сваімі ўласнымі сіламі новую прамысловасць і новае грамадства, свабоднае ад эксплаатацыі чалавека чалавекам? А даказаць гэта на справе, а не з кніжкі—гэта значыць пасунуць наперад справу міжнароднай рэволюцыі напэўна і канчаткова...

... Такаво міжнароднае значэнне росту нашай індустрыі наогул, металапрамысловасці ў асаблівасці»... (І. Сталін. «Вопросы ленинизма». Выд. 9-ое, стар. 131-133).

Іменна таму, што чорная металургія мае аграмаднае значэнне, нам прышлося на гэтым фронце адбіваць найбольшую колькасць спроб класавага ворага перашкодзіць нашай рабоце. Я думаю, што не лішне будзе, падводзячы вынікі нашым перамогам, азірнуцца, якую барацьбу нам прышлося правесці, каб ажыццявіць у гэтай галіне генеральную лінію партыі.

Не гледзячы на катэгарычную і зусім ясную фармуліроўку, якая была дана т. Сталіным па пытаннях развіцця металургіі, сярод совецкіх вучоных у двукоссях і нават у нашых планавых органах знашліся такія людзі, якія процістаўлялі сваю контррэволюцыйную лінію ў развіцці чорнай металургіі лініі партыі. Вось, напрыклад, праф. Дзімаштэйн у кнізе, выпушчанай украінскім Дзяржпланам, пісаў напярэдадні першай пяцігодкі:

«Меркаваць, як гэта звычайна робіцца ў перспектыўных меркаваннях, надзвычай інтэнсіўны рост металічнага рынка не прыходзіцца, і, наадварот, значна праўдападобней меркаванне аб параўнальна павольным тэмпе гэтага росту, хоць і больш паскораным, чым у даваенны час.

Праблема прыцягнення чужаземнага капітала ў нашу цяжкую індустрыю прадстаўляецца асноўнай праблемай, ад вырашэння якой залежыць характар і тэмп нашага індустрыяльнага развіцця. На пэўнай ступені свайго развіцця бедныя капіталамі краіны і з недастатковым капіталаўтварэннем,—а інтэнсіўнае капіталаўтварэнне рэзультуе перш за ўсё з развіцця цяжкай індустрыі,—нязменна вымушаны ў інтарэсах свайго індустрыяльнага развіцця прыбягаць к дапамозе чужаземнага капітала, забяспечваючы яму спрыяючыя ўмовы (рэнтабельнасць) яго прылажэння. Усё пытанне для такіх краін зводзіцца к таму, якім чынам найбольш выгодна для сябе і найбольш поўна выкарыстаць сусветны рынак капіталаў, доўгая ізаляцыя ад якога і немагчыма, і надзвычай шкодна для інтарэсаў народнай гаспадаркі. Відавочна, што пры ўстанаўленні ўмоў імпарта чужаземнага капітала неабходна выключэнне ўмоў, аслабляючых гаспадарчую і палітычную самастойнасць краіны, але ўсё-ж уся праблема зводзіцца да стварэння ўмоў, забяспечваючых прыток чужаземнага капітала».

Вось вам яркі ўзор таго, як планавікі ад контррэволюцыі процістаўлялі сваю праграму генеральнай лініі партыі. І трэба сказаць, што гэтыя планавікі ад контррэволюцыі не былі адзінокі на Украіне, яны знайшлі сабе падтрыманне і ў нашых цэнтральных гаспадарчых і планавых органах. Даволі прывесці вытрымкі з рэзалюцыі навукова-тэхнічнага совета чорнай металургіі па дакладу аб пяцігадовым плане:

«Такі рост патрабуе ад краіны аграмаднага напружання сродкаў матэрыяльных і духоўных, і НТС лічыць сваім абавязкам гэту акалічнасць адзначыць.

Калі нават даная пяцігодка будзе ажыццёўлена поўнасцю, то ўзнікае апаска, што плацежаздольнасць насельніцтва СССР не справіцца з такім аграмадным павялічэннем выпуску на рынак чорнага метала і што ў рэзультаце такога росту вытворчасці можа адбыцца доўгі крызіс збыту, які паралізуе чакаемую карысць ад вытворчых затрат.

Хоць паведамленыя ВМС лічбы, па сабраных папярэдніх даных, і гавораць аб магчымасці размяшчэння ўсёй гэтай вытворчасці і нават аб недастатковым пакрыцці попыту к канцу пяцігодкі па раду сартоў жалеза, НТС выказвае некаторае сумненне ў правільнасці падліку ВМС і лічыць неабходным гэтыя падлікі ўдакладніць, прымаючы пад увагу не толькі заяўкі спажыўцоў, але і іх магчымую плацежаздольнасць, бо такі быстры рост спажывання не мае прэтэндэнтаў у гісторыі развіцця металургіі і таму мог-бы лічыцца магчымым толькі пры наяўнасці выключна спрыяючых фактараў».

Сарнісаў: — Здорава.

Рудзутак: — Вось вам «навуковая», угрунтаваная «вучонымі» людзьмі, тэорыя, захоўваючая ў сабе самы непрыфарбаваны контррэволюцыйны змест. І толькі геніяльная яснасць і цвёрдасць, з якой тав. Сталін намячаў шляхі нашага развіцця, непахісная ўпэўненасць нашай партыі ў правільнасці выбранага шляху, жорсткая барацьба, якую правяла партыя, далі нам тыя перамогі, якія мы маем на сёнешні дзень.

Нашы поспехі ў чорнай металургіі аграмадны. Аднак, не гледзячы на гэтыя поспехі, наша металургія яшчэ не задавольвае поўнасцю ўсе тыя патрабаванні, якія прад'яўляе да яе бурна растучая народная гаспадарка. Смешна зараз успамінаць аб крызісе збыту ў чорнай металургіі, зданню якога нас прабавалі палохаць. Вядома, і гутаркі быць не можа аб якім-небудзь лішку чорных металаў. І тым больш цвяроза мы павінны паглядзець на становішча чорнай металургіі, каб не ўсыпіць сябе тымі поспехамі, якіх мы дабіліся за гэты час.

Тав. Серго на XVI з'ездзе пачаў свой даклад аб чорнай металургіі наступнымі словамі:

«Абследванне і вывучэнне чорнай металургіі з усёй відавочнасцю паказалі, што сур'ёзна прадуманага і прапрацаванага пяцігадовага плана па металургіі ў нас няма» (XVI з'езд ВКП(б). Стэнаграфічная справаздача. Стар. 301).

Мы маем у металургіі за першую пяцігодку аграмадныя дасягненні. Але сказаць сёння, на XVII з'ездзе, што ў нас ёсць зусім прадуманы і ўгрунтаваны план рэканструкцыі асобных заводаў металапрамысловасці,—гэта было-б памылкай. У гэтых адносінах, на жаль, у нас яшчэ да гэтага часу ёсць вельмі вялікія беспарадкі. Пры аграмадных капіталаўкладаннях у чорную металургію, склаўшых на працягу першай пяцігодкі каля 3 млрд. руб., закончаны будаўніцтвам і зданы ў эксплаатацыю цэхі і агрэгаты коштам толькі ў 1 з паловаю млрд. руб. Гэта азначае, што па лініі паскарэння капітальнага будаўніцтва мы маем яшчэ аграмадныя невыкарыстаныя рэзервы, прывядзенне якіх у рух можа даць быстры скачок наперад.

Чаму атрымалася такое аграмаднае амярцвенне капітала ў незавершаным будаўніцтве? Яно атрымалася ў значнай ступені з-за таго, што ў нас не было выпрацаванага плана рэканструкцыі чорнай металургіі па асобных заводах. ЦК партыі і тав. Сталіным былі даны зусім канкрэтныя ўказанні аб лініях развіцця чорнай металургіі: у якіх раёнах, у якіх пунктах, якія вытворчасці, у якім аб'ёме павінны быць пастаўлены. Але тэхнічная прапрацоўка гэтых заданняў адставала ад ходу будаўніцтва. Я мог-бы прывесці шмат-

(ПРАЦЯГ НА 4 СТАР.).

Працяг даклада тав. РУДЗУТАКА

якія прыклады, калі мы трапілі шмат часу і сродкаў, многа раз мяняючы тэхнічныя планы і перарабляючы праекты. Возьмем, напрыклад, завод імя Варашылава ў Данбасе. Спачатку намецілі поўнасцю рэканструяваць завод, потым ад гэтага адмовіліся. Пакуль мяняліся шматлікія варыянты рэканструкцыі, завод, карыстаючыся перазбярыхай, пачаў будаваць вялікі новы мартэнаўскі цэх і завёз сабе абсталявання на сотні тысяч рублёў. Нарэшце, будаўніцтва цэха прышлося ліквідаваць.

Заводы імя Дзержынскага і Макееўскі мелі на працягу 1930-31-32 гг. каля 10 варыянтаў генеральнага плана іх рэканструкцыі. Або возьмем, к прыкладу, Таганрогскі завод. На гэтым заводзе ў канцы 1931 г. заводскія арганізацыі стварылі спецыяльную брыгаду, якая называлася «брыгада па абследванню варыянтаў пяцігодкі». Як бачыце, для таго, каб разабрацца ў варыянтах плана рэканструкцыі, прыходзілася ствараць нават спецыяльныя брыгады.

Вось няпоўны пералік варыянтаў, выяўленых брыгадай:

«1. Завод перадзельны з пракатам труб, лістоў, бандажоў і сортпракатам, але без расшырэння мартэнаўскай вытворчасці.

2. Завод перадзельны з тымі-ж відамі праката, з мартэнаўскай вытворчасцю, але без сортпраката.

3. Завод з замкнутым цыклам, г. зн. зноў з доменнай вытворчасцю, зноў з сортпракатам і з новай, дротавай, вытворчасцю.

4. Нарэшце, зацверджаны «Сталлю» варыянт Гіпромеза, некалькі зменены, дзе завод зводзіцца зноў на ступень перадзельнага завода са спецыялізацыяй у галіне лістапраката, труб у абмежаваных памерах, бандажоў і з мартэнаўскай вытворчасцю, але без сортпраката.

Здавалася-б, што пасля шматлікіх хістанняў на апошнім праекце трэба было спыніцца; аднак, для завода намячаюцца яшчэ новыя іспытанні, якія адносяцца ўжо к 1931 г., а іменна:

а) намячаецца расшырэнне вытворчасці цэха зварных труб да 100 тыс. тон у год замест намячаемых раней 45-48 тыс. тон.;

б) у сувязі з гэтым адкідаецца ўстаноўка тонкалістовага і уцілізацыйнага стана;

в) нарэшце, у снежні 1931 г. закансервіроўваюцца ўжо пачатыя пабудовай 2 мартэнаўскія печы. На працягу вельмі кароткага прамежку часу пабудова гэтых печаў зноў узраджаецца пад напорам абуранай грамадскасці завода».

Зусім ясна, што пры такім планаванні рэканструкцыі заводаў немінуча было амярцвенне часткі сродкаў у капітальным будаўніцтве. У ліку паўтара мільярдаў рублёў, пагрузшых у будаўніцтве, ляжыць на аграмадную суму нявыкарыстанага саюзнага і імпартнага абсталявання.

Нявыкарыстанага абсталявання было:

на 1-1-32 г. — 82 млн. руб.
на 1-1-33 г. — 156 млн. руб.
на 1-VII-33 г. — 220 млн. руб.

Павінен сказаць, што аграмадная частка гэтага абсталявання — імпартнае. Калі-б нашы машынабудаўнічыя заводы замест таго, каб вырабляць абсталяванне, якое ляжыць месяцамі да яго прымянення, выраблялі абсталяванне, сапраўды неабходнае будоўлям, мы мелі-б і паскарэнне тэрмінаў будаўніцтва і менш пагрузла-б сродкаў у незавершаным будаўніцтве.

Вось дзе, таварышы, аграмадныя рэсурсы, якія павінны быць выкарыстаны чорнай металургіяй.

Другое пытанне з галіны капітальнага будаўніцтва, агульнае не толькі для чорнай металургіі, але і для ўсяго нашага будаўніцтва, — гэта празмерная мностваснасць і частая рэарганізацыя будаўнічых арганізацый. Я прачытаю вам пісьмо тав. Царэўскага, начальніка Тагілкамбінатбуда на Урале.

«За 26 месяцаў існавання будаўніцтва прымяніла 9 гаспадарча-арганізацыйных форм, якія істотным чынам адрозніваліся адна ад другой, г. зн. на кожную арганізацыйна-гаспадарчую форму прыходзіцца не-калькі менш 3 месяцаў у сярэднім і максімальна каля 6 месяцаў. Прымаючы пад увагу, што кожная з праводзімых рэарганізацый суправаджалася прыёмкай і здачай спраў, надзвычайнай нагрузкай рахункова-бухгалтарскага апарата па дзелам маемасці, новай схемай кіраўніцтва, то стане зусім ясным, што ні адна з 9 арганізацыйна-гаспадарчых сістэм не толькі не магла прывіцца і паказаць свае добрыя і дрэнныя якасці, але нават проста быць ажыццёўленай у поўным аб'ёме. Калі-ж прыняць пад увагу, што рашэнні аб рэарганізацыях прымаліся не ў момант, а ў рэзультаце доўгіх дыскусій, калі апарат расхістваўся ў чаканні змен, то шкоднасць 9 рэарганізацый стане яшчэ больш відавочнай».

«Усе нашы мерапрыемствы ў значнай меры страцілі сваё значэнне і прынеслі страту будаўніцтву парадачна — 4.000.000 рублёў».

Ясна, што нават пры наяўнасці зусім канкрэтнага тэхнічнага праекта завода такая частая змена будаўнічых арганізацый з'яўляецца тормазам для быстрага асваення ўкладваемых сродкаў і выклікае непрадукцыйную растрату працы, грошай, матэрыялаў, абсталявання і т. п.

Дазвольце ў двух словах спыніцца на руднай гаспадарцы. Я лічу, што гэта пытанне з'яўляецца адным з важнейшых для чорнай металургіі. Я хачу асабліва звярнуць вашу ўвагу на падрыхтоўчыя работы ў руднай прамысловасці. У гэтых адносінах справа ў нас ідзе не зусім здавальняюча. Падрыхтоўчыя работы параўнальна з разгортваючайся здабычай ідуць надта павольна. І ў канчатковым выніку мы можам прыйсці да такога становішча, што руда стане вузкім месцам для чорнай металургіі. У Крывым Рогу, які, як вядома, з'яўляецца руднай базай паўднёвай металургіі, выкананне падрыхтоўчых работ ішло такім чынам (у тысячах пагонных метраў):

1930 г. — 63,5
1931 г. — 52
1932 г. — 42
і на 1 кастрычніка 1933 г. — 29 тыс.

З гэтай табліцы відаць, што падрыхтоўчыя работы штогодна змяншаюцца.

У той-жа самы час наша металургія расце, патрэбнасць у рудзе павялічваецца, і мы павінны зараз напружыць усе намаганні для таго, каб падцягнуць падрыхтоўчыя работы і прывесці рудную гаспадарку ў адпаведнасць з ростам металургічнай прамысловасці.

Наступнае пытанне — гэта падрыхтоўка шыхты. Вядома, што падрыхтоўка вапняка, драбленне яго на кавалкі пэўнай велічыні павялічвае прадукцыйнасць доменных печаў. Але нават і такой дробязі, як драбленне вапняка, мы да гэтага часу не паставілі як належыць.

Калі наша камісія, будучы восенню 1931 г. на Макееўскім заводзе і назіраючы, як вапняк губіць работу новай амерыканскай доменнай печы, звярнулася да кіраўніка Еленаўскімі кар'ерамі з указаннем на гэту акалічнасць, то ў адказ яна атрымала наступнае пісьмо:

«Нам дасканала вядома значэнне драблення вапняка, і мы заняты зараз узмоцненым укараненнем у псіхалогію каменалома неабходнасці драбіць камень да 80 мм. Аб рэзультатах нашай работы мы вам паведамім у IV квартале».

Сотні мільёнаў рублёў укладзены ў паўднёвую металургію, а яе работа залежыць ад таго, наколькі паспяховымі акажуцца намаганні еленаўскіх гаспадарнікаў па частцы «псіхалагічнай» апрацоўкі каменаломаў!

Хіба-ж гэта не здзек, што кіраўнік Еленаўскімі кар'ерамі прапануе чакаць, пакуль яму ўдасца ўкараніць у «псіхалогію» каменаломаў неабходнасць драбіць вапняк! У 1933 г. там, нарэшце, пусцілі драбільную фабрыку, але працуе яна пакуль усё яшчэ дрэнна.

Аб агламерацыйных фабрыках. Гэта пытанне не раз ставілася ў ЦК і ўрадзе, але тым не менш толькі з IV квартала 1933 г. яно ледзь-ледзь зрушылася з мёртвага пункту. Пакуль што, акрамя Керчы, мы яшчэ не пабудавалі ні аднай агламерацыйнай фабрыкі. Для таго, каб таварышы зразумелі значэнне гэтай справы, я павінен сказаць, што перавод кожных трох доменных печаў на харчаванне агламерыраванай рудой азначае тое-ж, што пабудова адной новай доменнай печы. Я хацеў-бы, каб гэта лічба запечатлелася ў памяці дэлегатаў з'езда, каб агульнымі сіламі адпаведных партыйных арганізацый узяцца, нарэшце, за справу пабудовы агламерацыйных фабрык.

Таксама і ў адносінах вытворчай работы чорнай металургіі трэба сказаць, што нашы заводы працуюць яшчэ далёка нездавальняюча. Вазьму канкрэтны прыклад работы завода імя Петроўскага (дырэктар завода т. Бірман). У гэты завод укладзена за пяцігодку звыш 90 млн. рублёў, з іх 71 млн. руб. у апошнія 3 гады. Аднаўленчы кошт асноўных сродкаў вытворчасці рэзка вырас, у тым ліку па доменнаму цэху — у 2,1 раза, па сталеплавільнаму — у 2,3 раза і т. д. Лік доменных печаў не змяніўся, але паветрадуўныя сродкі ўзмоцнены трыма магутнымі машынамі, удвая павялічан каўшовы парк, узмоцнена абсталяванне газаачысткі, пачала працаваць разлівачная машына, адрамантавана паветранагравальная гаспадарка, уведзена другая чарга коксавых печаў і т. д.

А вось вам вытворчыя рэзультаты гэтага завода пасля такой значнай рэканструкцыі і пасля такіх аграмадных капіталаўкладанняў, якія я вам толькі што агаласіў.

Дынаміка выплаўкі чыгуна зусім не адпавядала ўзмацненню вытворчых сродкаў завода.

Выплаўка чыгуна (у пераводзе на перадзельны):

1929-30 г. — 684 т. т.
1931 г. — 637 т. т.
1932 г. — 680 т. т.

У 1933 г. завод настолькі пагоршыў работу, што значна адстаў ад узроўню, дасягнутага 3 гады назад. У канцы 1930 г. расходванне (іншымі словамі — карыснае скарыстанне) аб'ёму доменных печаў складала 1,35 к. м. на тону чыгуна, у першым паўгоддзі 1933 г. — 1,54, а ў верасні дайшло да 1,95 кубаметра, г. зн. печы давалі 69 проц. узроўню апошніх месяцаў 1930 г. Пры такой рабоце, зразумела, рэзка не выконваўся план, які зусім не быў напружаным. Калі ў канцы 1930 года выплаўка дасягала 2.000 — 2.200 тон у суткі, то ў 1933 г. нават у лепшыя дні яна даходзіла толькі да 1.700—1.800 тон.

Хоць тав. Бірман дырэктарствуе на гэтым заводзе толькі год, усё-ж гэта тэрмін дастатковы, каб можна было запытаць тав. Бірмана (ён, напэўна, кляўся не раз у вернасці 6 умовам тав. Сталіна): ці так выконваюцца шэсць умоў тав. Сталіна, ці так выконваюцца дырэктывы нашай партыі?

Я думаю, што такой работы мы далей цярпець не можам. І мы будзем дрэннымі комуністамі, калі дазволім членам партыі так скарыстоўваць абсталяванне, так кіраваць гаспадаркай.

Лепшым паказальнікам эфектыўнасці работы металургіі з'яўляецца рух сабекошту. Вось табліца па чыгуну (у рублях за тону):

АБ'ЯДНАННІ	1930 год: Кошт	1930 год: У проц.	1931 год: Кошт	1931 год: Проц. 1930 г.	1932 год: Кошт	1932 год: Проц. да 1931 года	1933 год: Кошт	1933 год: Проц. да 1932 года	1933 год: Проц. да 1930 года
Сталь	49—94	100	53—77	108	68—19	127	73—33	107	147
«Востокосталь»									
— драўніны	63—07	100	91—51	145	107—01	117	103—58	97	164
— мінеральн.	57—19	100	80—54	141	126—81	157	99—52	78	174
«Цэнтрасталь»	65—51	100	74—61	114	84—62	113	95—87	113	146
Кузнецк. завод	—	—	—	—	116—10	—	91—39	79	—

ПАЛЯПШЭННЕ ЯКАСЦІ ПРАДУКЦЫІ — ВАЖНЕЙШАЯ ЗАДАЧА

Наступнае пытанне, на якое мы павінны звярнуць асаблівую ўвагу, гэта — наша машынабудаўніцтва. Ленін гаварыў: «Адзінай матэрыяльнай асновай соцыялізма можа быць буйная машынная прамысловасць...» (Ленін. Творы, том 26, стар. 434).

Троцкі прабаваў паправіць у свой час Леніна. Ён пісаў: «...наўрад ці нам будзе гаспадарча выгадна ў бліжэйшыя гады вырабляць машыннае абсталяванне ў сябе больш, чым, скажам, на дзве пятых або, у лепшым выпадку, на палову» (Троцкі. «К социализму или капитализму», 1926 год, стар. 48). Гэта пісаў той самы Троцкі, які ў свой час прыбіраўся ў тогу «звышіндустрыялізатара» і які аказаўся на справе паганенькім капітулянтам і здраднікам.

Партыя пайшла па ленінскаму шляху. За 10 год вытворчасць машын вырасла з 304 млн. руб. у 1923 годзе да амаль 8,5 млрд. руб. у 1933 годзе. План 1934 года намячае выпуск прадукцыі машынабудаўніцтва на 10 з лішкам млрд. руб. Цяпер Савецкі Саюз у стане пакрываць свае патрэбы ў рашаючай частцы абсталявання за кошт унутранай вытворчасці.

Неабходна падкрэсліць выключную ролю тав. Сталіна ў справе развіцця нашай машынабудаўнічай прамысловасці. Гэту праблему ён з усёй рэзкасцю паставіў яшчэ перад XIV з'ездам нашай партыі. На самым з'ездзе ён гаварыў: «Ператварыць нашу краіну з аграрнай у індустрыяльную, здольную вырабляць сваімі ўласнымі сіламі неабходнае абсталяванне, — вось у чым сутнасць, аснова нашай генеральнай лініі» (XIV з'езд ВКП(б). Стэнаграфічная справаздача, стар. 488).

Асноўныя нашы гіганты, як Сталінградскі, Харкаўскі і Чэлябінскі трактарныя заводы, Горкаўскі і Маскоўскі аўтамабільныя заводы, Уральскі завод цяжкага машынабудаўніцтва і інш., — гэтыя заводы літаральна выраслі пад непасрэдным і штодзенным наглядам тав. Сталіна. Можна было-б прывесці дзесяткі назваў абсталявання, якія прама з боем, па патрабаванню тав. Сталіна, былі зняты з імпарта і выраб якіх быў арганізован на нашых уласных заводах.

Машынабудаўніцтва мае бліскучыя дасягненні, — гэта ведаюць усе. Але ёсць у рабоце гэтай галіны і сур'ёзныя недахопы.

Асаблівую ўвагу мы павінны звярнуць на якасць прадукцыі нашай машынабудаўнічай прамысловасці, бо якасць яе работы мае зусім выключнае значэнне. Калі, скажам, лёгкая прамысловасць дае кепска пашыты пінжак, або кепска пашыты абутак, то яна траціць на гэтай справе столькі, колькі каштуе матэрыял гэтага пінжака або пара бацінак, і столькі, колькі каштуе рабочая сіла, выраблаўшая гэтую прадукцыю. Калі-ж мы даем краіне кепскую машыну, то гэта значыць, што мы нясем страту не толькі на сабекошце матэрыяла і вырабе данай машыны, але што мы цягнем уніз вытворчасць таго завода, якому пастаўляем кепскую машыну, кепскае абсталяванне. Таму кепская работа сказваецца ў кубе, у квадраце, дзесяцікратна, бо яна цягне ўніз добрую вытворчую работу тых рабочых, якія працуюць на кепскім варштаце, выраблены нашай машынабудаўнічай прамысловасцю.

Вось чаму пытанне аб якасці работы машынабудаўнічай прамысловасці павінна быць узята пад асобы нагляд нашай партыяй, нашымі кіраўнікамі-гаспадарнікамі і нашымі партыйнымі кіраўнікамі. Калі мы на гэтым фронце не даб'емся больш рэзкага пералома і быстрага паляпшэння становішча, мы параней шаму будзем несці вялікія страты. Гэта з'яўляецца адным з самых моцных тормазаў нашага прасоўвання наперад.

Прывяду толькі некалькі прыкладаў.

Нядаўна Харкаўскі паравозабудаўнічы завод атрымаў ад Маскоўскага завода № 5 партыю рэвальверных станкоў. Пры іспытанні гэтых станкоў на дакладнасць былі атрыманы зусім нездавальняючыя рэзультаты. Так, пры даўжыні праточкі ў 300 міліметраў атрымалася адхіленне на 0,10-0,12, а ў адным станку нават 0,16 замест дапускаемых 0,03 мм.

Паўстае пытанне, ці можна на гэтым станку вырабляць добрую машыну, якая можа забяспечыць неабходную дакладнасць? Вядома, не.

Побач з нездавальняючай якасцю прадукцыі на многіх заводах мы маем нават у машынабудаўніцтве высокі процант браку. А машынабудаўніцтва-ж працуе лепш за іншыя галіны цяжкай прамысловасці.

Брак на асобных заводах дасягае аграмаднага проценту. Трэба прама сказаць, што брак з'яўляецца нягічаснем для нашай прамысловасці.

Возьмем завод «Станколіт», Масква, дырэктар тав. **Мазгалоў.** Гэта, праўда, завод новы і многае ў яго рабоце трэба аднесці за кошт трудпасцяй асваення. Але брак у яго празмерна высокі. Брак ад залітага ліцця складае 26,5 проц., брак ад выпуску годнага ліцця—38 проц., а па станочнаму ліццю брак даходзіць да 50 з лішкам процантаў. Страты ад браку толькі за 10 месяцаў 1933 года склалі 1.317 тыс. рублёў пры выпуску годнага ліцця на 2.099 тыс. руб.

Зараз завод і яго кіраўнікі стараюцца выправіць становішча і дабіцца лепшых паказальнікаў у рабоце. І гэта яны абавязаны зрабіць хутчэй, бо тую работу, аб якой гавараць прыведзеныя вышэй лічбы, бальшэвіцкай работай назваць нельга.

Растоўскі завод сельгасмашынабудаўніцтва паведамляе, што з 10.884 ланцугоў «Галля» для камбайнаў, атрыманых заводам, 2.780 штук, або 25 проц. аказалася нягоднымі. З 1.872 ацынкованых сіт, выраблямых заводам імя Пісьменнага (дырэктар тав. Міхайлоўскі), усе 100 проц. аказаліся бракам. Я пытаюся ў таварышоў кіеўлян: дзе ваша партыйнае кіраўніцтва, дзе кіеўская кантрольная камісія, як вы праводзіце ў жыццё асноўныя дырэктывы партыі, калі ваш завод пастаўляе 100 проц. браку для іншых заводаў? Хіба вы не бачыце, што вы цягнеце ўгіз вытворчасць іншых заводаў? Так працаваць далей мы не можам, не маем права, такая работа нягодна звання комуністаў. (**Апладысменты**).

Маскоўскі тормазны завод паведамляе, што атрымліваемыя ім поўфабрыкаты ад завода «Чырвоны Профінтэрн» (крапёжны матэрыял і ліццё коўкага чыгуна) на 80 проц. з'яўляюцца бракам. Як можа працаваць тормазны завод, як можа ён абслугоўваць патрэбы чыгуначнага транспарта, калі 80 проц. атрымананага поўфабрыката з'яўляецца бракам?

Якія агульныя размеры страт ад браку? Гэтага ніхто не падлічыў. Ва ўсякім выпадку справа ідзе аб сотнях мільёнаў рублёў. Па грубай прыкідцы атрымліваецца, што толькі ў адным машынабудаўніцтве, калі браць выпуск 1934 года, мы трацім на кожным проценце браку амаль столькі, колькі каштуе Маскоўскі завод «Шарикоподшипник», колькі каштуе Уралхіммашбуд, у тры разы больш кошту Маскоўскага завода рэвальверных станкоў, амаль у тры разы больш, чым каштуе завод «Калібр».

Падкрэсліваю, што гэтыя страты ад браку па машынабудаўніцтву, якое працуе значна лепш іншых галін. Які-ж вывад? Вывад той, што па ўсёй народнай гаспадарцы нашы страты ад браку вельмі вялікі.

Калі мы пасапраўднаму возьмемся за скарачэнне, за знішчэнне браку, мы можам даць краіне аграмадныя грашовыя зберажэнні. І не толькі грашовыя. Мы будзем зберагаць аграмадную колькасць рабочай сілы, бо на выраб браку патрабуецца не менш працы, чым на выраб добрай прадукцыі. Мы будзем зберагаць аграмадную колькасць матэрыялаў. Нарэшце, мы дамо аграмаднае аблягчэнне транспарту, якому не патрэбна будзе перавозіць сырэц на вытворчасць гэтага самага браку.

Чаму здараецца брак і кепская якасць прадукцыі? Могуць сказаць, што вінаваты тут аб'ектыўныя прычыны, якія не даюць магчымасці пры цяперашнім абсталяванні, пры цяперашняй сыравіне лепш працаваць. Я павінен самым катэгарычным чынам адкінуць гэта цвярджанне. Гэта залежыць выключна ад нашай безгаспадарчасці, ад нашага няўмення, а часамі і ад нежадання добра і добрасумленна працаваць. А часамі атрымліваецца так, што там, дзе не кіруюць комуністы, там кіруюць класавыя ворагі.

Ройзенман: — Правільна.

Аграмадны процант заводскага браку падае перш за ўсё на тэхнічны недагляд. Вось, напрыклад, у насосным цэху Маскоўскага тормазнага завода працуе тав. **Канстанцінаў** на такарна-рэвальверным варштаце на нарэзцы разьбы. Для праверкі дакладнасці гэтай разьбы ён павінен карыстацца калібрам. Але пры праверцы ў снежні 1933 года аказалася, што ён на працягу месяца, наразаючы вялікую колькасць разьбы, ні разу не праверыў дакладнасці разьбы калібрам. Калі ўстаноўшчыку тав. **Каровіну** было брыгадай ЦКК-РСІ ўказана на ненармальнасць такога становішча, ён адказаў, што «ў нас калібраў няма». Калі разам з майстрам цэха пайшлі ў кладовую, то знайшлі дастатковую колькасць гэтых калібраў. Ні майстар, ні начальнік майстэрні, ні інжынер не патурбаваліся паглядзець, ці правяраецца дакладнасць разьбы калібрам, ці ёсць гэтыя калібры. Зусім зразумела, што машыны, разьба ў якіх не праверана дакладна, будуць працаваць кепска.

Ці аб'ектыўныя тут умовы? Ці можам мы гэта знішчыць? Зразумела, можам і абавязаны знішчыць. Але тут сказваецца наша ленасць, нежаданне ўвайсці ў дэталі. Мы кіруем часта «наогул», а не па сутнасці, супроць чаго т. Сталін больш за ўсё змагаўся і патрабаваў пакончыць з кіраўніцтвам «наогул», патрабаваў кіраўніцтва па сутнасці.

Або вось вам вытрымка з выступлення на канферэнцыі па якасці кіраўніка аддзела тэхнічнага кантроля быв. аб'яднання «Саюзтранстэхпром»:

«Па заводу Кірава мы мелі адзін час 61 проц. ліцейнага браку па віне матэрыяла. Я аднёс гэты брак не к віне матэрыяла, а к тэхнічнаму персаналу, і вось чаму: на заводзе бязграматна падыходзяць да работы ліцейнага цэха — загружаюць вагранку чыгунным ломам і пры гэтым не прыбаўляюць ніводнага грама ферасіліцыя. Адсюль атрымліваецца аграмадны брак. Гэта гаворыць аб тым, што на заводзе складаннем шыхты ніхто сур'ёзна не хоча займацца, гоняць пастарому, а ў рэзультаце брак.

Я пытаюся: аб'ектыўная гэта ўмова ці не? Можам мы гэта перамагчы ці не? Можам поўнасцю перамагчы, калі мы будзем працаваць як сапраўдныя комуністы.

Я прывяду яшчэ толькі адзін прыклад, які паказвае, чым займаецца майстар у цэху, майстар, які па сутнасці павінен навучаць, інструктаваць рабочых. Мы зрабілі хронаметраж рабочага часу майстра ў цэху завода «Станкаліт». Яго рабочы дзень размяркоўваецца такім чынам: 11,6 проц. рабочага часу ў яго пайшло на інструктаж рабочых, 61,5 проц.—на хадзьбу па пралёту без справы, 3,57 проц. — на размовы з адміністрацыяй, 8,8 проц. — на падлік і раздачу лісткоў рабочым на палучку, 5,24 проц. — на спазненне на работу пасля абеда, 0,71 проц. — на ўгаворы рабочых прыступіць да работы і 8,5 проц. на хадзьбу за дапаможнымі матэрыяламі. Толькі 11 проц. рабочага часу ён скарыстаў на сваю непасрэдную справу, а ўвесь астатні час у яго пайшоў на ўсялякія справы, толькі не на вытворчыя. Гэта адна з асноўных і галоўных прычын, чаму ў нас такі вялікі процант браку і чаму ў нас кепска з якасцю прадукцыі. Разам з тым гэтыя даныя даюць адказ на пытанне, ці можам мы змагацца з гэтым злом. Можам змагацца. Ніякіх аб'ектыўных прычын у нас няма. Калі мы пасталінску возьмемся за работу, як адзін чалавек возьмемся за знішчэнне гэтых памылак і хібаў, я ўпэўнен, што мы іх знішчым у самы кароткі тэрмін.

Што гэтыя прычыны браку можна знішчыць, што можна даваць добрую прадукцыю, я прывяду адзін добры прыклад. Такіх добрых прыкладаў у нас нямала. Вось, напрыклад, работа ленінградскага завода імя Макса Гельца. Гэты завод вырабляе папяросна-набіўныя машыны, лінатыпы, вязальныя машыны, усе такія машыны, якія ў нас раней не выраблялася ў Саюзе. Завод не толькі асвоіў гэту новую вытворчасць, але і якасць работы гэтых машын вельмі добрая. Мы маем водгукі раду замежных фірм — латвійскіх, фінскіх, якія паведамляюць, што работа папяроса-набіўных машын, устаноўленых заводам Макса Гельца, настолькі добрая, што яны маюць намер у бліжэйшы час нямецкія папяроса-набіўныя машыны замяніць машынамі, выраблены̆мі заводам Макса Гельца.

Калі ў Ташкенцкай друкарні, дзе стаіць лінатып гэтага завода, хацелі яго ўзяць і паставіць ім другі лінатып, дырэкцыя друкарні запратэставала і прасіла: «Вазьміце ў нас два нямецкіх лінатыпы і астаўце нам адзін лінатып завода імя Макса Гельца, бо ён працуе лепш, чым замежны».

Якім-жа чынам завод імя Макса Гельца дабіўся такіх рэзультатаў? Ён дабіўся гэтага таму, што не абмяжоўваецца проста тым, што ён сплавіў машыну з завода. Ён пасылае таксама сваіх манцёраў і сваіх майстроў на той завод, дзе машына ўстанаўляецца, інструктары завода навучаюць рабочых абыходзіцца з гэтай машынай. Але яны не толькі навучаюць рабочых працаваць на гэтай машыне, але разам з тым, як знаўцы гэтай справы, устанаўляюць усе канструкцыйныя і тэхнічныя недахопы машын для таго, каб, выпускаючы наступныя экземпляры, іх знішчыць. Завод наладжвае грамадскія суды над сваімі машынамі, запрашае на іх заводы-спажыўцу, каб яны крытыкавалі дэфекты машын. Усе гэтыя дэфекты ўлічваюцца ў далейшай вытворчасці.

У аснове гэтых поспехаў ляжыць не які-небудзь асобы сакрэт, а добрасумленныя адносіны да справы дырэктара завода тав. **Дзесава,** тэхнічнага дырэктара т. **Кацкага,** загадчыка аддзелам тэхнічнага кантроля тав. **Ругера,** загадчыка цэха паліграфмашын т. **Кузьміна,** загадчыка цэхам трыкатажных машын т. **Курыленка,** механіка лінатыпаў тав. **Байкова,** такіх інжынераў, тэхнікаў, майстроў і брыгадзіраў, як т.т. **Мартынаў, Клімовіч, Ільін, Маслаў, Курачоў, Лабанаў, Герасімаў** і інш. Вось, таварышы, у якіх павінны вельмі і вельмі многія краснабаі павучыцца, як трэба на практыцы выконваць шэсць умоў тав. Сталіна для таго, каб дабіцца сапраўды добрых вытворчых рэзультатаў і для таго, каб дабіцца сапраўднага звання сапраўднага комуніста.

Нам прышлося вытрымаць вельмі вялікую барацьбу за камплектны выпуск прадукцыі. Возьмем, напрыклад, дызельную вытворчасць. Дызелі ў нас з'яўляюцца вельмі дэфіцытнымі машынамі, але на працягу 1931 і 1932 г.г. вялікая колькасць дызеляў выпускалася не поўнасцю ўкамплектаванай. Многія дызелі даўкамплектоўваліся часамі на працягу паўтара-двух год. А гэта значыць, што дызель, здадзены спажыўцу, бяздзейнічаў. Такім чынам, быў амярцвлён цэлы рад установак, дзе гэтыя дызелі былі пастаўлены, але без неабходных дэталяў працаваць не маглі.

Я не буду спыняцца на сельскагаспадарчым машынабудаўніцтве, бо пытанне адносна некамплектнай адгрузкі камбайнаў было прадметам судовага разгляду, і гэта справа ўсім вам добра вядома.

Я думаю, што **пытанні паляпшэння якасці работы і якасці прадукцыі — гэта самыя баявыя пытанні сёнешняга дня.** Калі мы ў гэтай галіне даб'емся рэзкага паляпшэння, **мы зберажэм краіне многа дадатковых соцень мільёнаў рублёў, неабходных нам для далейшага разгортвання соцыялістычнага будаўніцтва.**

ВУГАЛЬ, НАФТА, ЭЛЕКТРЫФІКАЦЫЯ, КАЛЯРОВАЯ МЕТАЛУРГІЯ

Некалькі слоў аб вугальнай прамысловасці. У гэтай галіне прамысловасці мы дабіліся за апошні квартал мінулага года аграмадных поспехаў. Пастанова ЦК і Соўнаркома аб вугальнай прамысловасці дала разгорнутую праграму барацьбы за асваенне механізмаў, за новыя формы арганізацыі працы і рабочай сілы. Яна з'явілася пераломным момантам у рабоце вугальнай прамысловасці.

Пры праводжанні ў жыццё гэтай пастановы нам прыходзілася часта сустракацца з вельмі моцным працівеннем з боку старых, кансерватыўных кадраў вугальшчыкаў, а часамі і з боку прамога класавага ворага. Мы мелі часта, нават з боку старых рабочых вугальшчыкаў, вельмі моцнае супраціўленне праведзенню механізацыі. Старым вугальшчыкам здавалася, што ніякая машына лепш іх працаваць не можа. Нам прыходзілася весці барацьбу супроць гэтых кансерватыўна настроеных элементаў, прыходзілася мабілізоўваць комсамольцаў, мабілізоўваць маладых дысцыплінаваных рабочых і на іх прыкладзе паказваць старым донбасаўцам, якое значэнне мае машына, якую эфектыўнасць дае механічная здабыча. З другога боку, сама адміністрацыя вугальных трэстаў, рудакіраўніцтваў і шахт вельмі часта сустракала пастанову ЦК не з большым энтузіязмам, чым самыя кансерватыўныя элементы старога Данбаса.

Пытаннямі зарплаты займаліся не непасрэдныя кіраўнікі шахт і ўчасткаў, а табельшчыкі або сядзячыя ў канторы чыноўнікі. Вельмі часта рабочы-вугальшчык не знаў, колькі ён выпрацаваў сёння, колькі ён выпрацаваў пры такой-та норме выканання плана і т. д. Тэхнічны персанал не вельмі ахвотна перахоўзіў з канцылярый непасрэдна ў шахты, непасрэдна на ўчастак. Дабівацца выканання пастановы ЦК аб паляпшэнні вугальнай прамысловасці прыходзілася з вялікім боем. Затое зараз, калі ў асноўным усе гэтыя недахопы ўдалося знішчыць, мы маем, не гледзячы на наяўнасць яшчэ вельмі многіх дэфектаў, усё-ж рэзкі пералом у рабоце вугальнай прамысловасці Данбаса. Выкананне праграмы за апошні час больш чым стопроцантнае. Але было-б зусім памылкова захапляцца і думаць, што ўсё добра, раз мы выконваем вытворчую праграму. Не можам мы і не маем права думаць толькі аб сёнешнім дні. Мы павінны клапаціцца аб тым, каб работа сёнешняга дня не падарвала заўтрашняй работы заўтрашняга дня. І тут асоба неабходна спыніцца на падрыхтоўчых работах. Справа гэта пастаўлена дрэнна.

Пры росце вуглездабычы Данбаса ў 1933 г. на 13,5 проц. супроць 1932 года лінія вугальнага фронту асталася амаль стабільнай у параўнанні з 1932 годам, а ў радзе выпадкаў яна скарацілася, напрыклад, па трэсту «Кадиевуголь». Студзень не з'явіўся пераломным у гэтых адносінах. Так, «Сталинуголь» за 2 дэкады студзеня выканаў план па вуглездабычы на 100 проц., а па падрыхтоўчых работах — усяго толькі на 55,7 проц. «Донбассантрацит» выканаў план падрыхтоўчых работ на 76 проц., «Макеевуголь» — 78,4 проц., «Чистяковуголь» — 85,6 проц. і т. д.

Я, таварышы, павінен з усёй рэзкасцю падкрэсліць небяспеку гэтага адставання. Бо калі ў нас работа па разгортванню падрыхтоўчых работ не пойдзе ў адзін узровень з разгортваннем здабычы вугалю, мы ў бліжэйшы час тут можам сустрэцца з даволі сур'ёзнымі труднасцямі. Таму, ні ў якім выпадку не змяншаючы здабычы вугаля, пастаянна павялічваючы яе, мы ў той-жа час павінны падцягнуць фронт падрыхтоўчых работ такім чынам, каб тыя перамогі, якія мы маем сёння, замацаваць і забяспечыць і на заўтра.

Побач з адставаннем падрыхтоўчых работ у вугальнай прамысловасці нездавальняюча ажыццяўляюцца шахтнае будаўніцтва і асваенне новых шахт. Шахты будуюцца ў нас недапушчальна доўга: замест 2-2½ год мы будуем шахты ў працягу 5-7 год. Прычым, як правіла, ні адна шахта не здаецца ў эксплаатацыю поўнасцю закончанай і абсталяванай. Вельмі многа шахт, балей большасць, здаецца з незакончаным паверхоўным будаўніцтвам і незакончанымі горнымі работамі, і, такім чынам, шахта яшчэ пасля здачы ў эксплаатацыю вельмі доўга хварэе ўсякімі «дзіцячымі» хваробамі. Так званыя дадзелкі і асваенне праектнай магутнасці новых шахт расцягваецца на некалькі год.

У 1933 годзе па НКЦП уведзена ў эксплаатацыю ўсяго 48 шахт, магутнасцю ў 25.600 тыс. тон супроць 77 шахт магутнасцю 39.700 тыс. тон, якія мы павінны былі ўвесці па плану.

Вельмі вялікая работа ў нас яшчэ асталася ў галіне эканоміі апалу. ЦКК-РСІ ў 1931-32 г. правяла 6-месячнік па эканоміі апалу. Ён даў дасканалыя рэзультаты. Шасцімесячнік асабліва чотка выявіў, з аднаго боку, вельмі недастатковую барацьбу гаспадарчых і грамадскіх арганізацый за эканомію апалу, з другога боку — вялікія магчымасці і велізарныя рэзервы ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі. На цэлым радзе прадпрыемстваў у часе шасцімесячніка мы дабіліся велізарнага скарачэння спажывання апалу.

Так, ленінградскі завод «Красный гвоздильщик» за 3 месяцы з'эканоміў 27,3 проц. намечанага плана, фабрыка імя Ногіна — 23,4 проц., завод імя Энгельса ў Ленінградзе—25,7 проц., Харкаўскі паравозабудаўнічы — 14,3 проц., «Серп і молат» у Харкаве — 15,4 проц., фабрыка імя Кутузава — 19,5 проц. і т. д. Чыгункі: Маскоўска-Курская—3,25 проц., Паўночнакаўказская — 7 проц. і т. д.

Аднак рэзультаты шасцімесячніка па эканоміі апалу не былі замацаваны; перапалы апалу сталі зноў звычайным з'явішчам, і, што неабходна асабліва падкрэсліць, рад вядучых галін народнай гаспадаркі не толькі дапусцілі ў 1933 годзе значны перапал апалу ў адносінах да ўстаноўленых норм, але нават да фактычнага расходу, дасягнутага ў мінулым годзе. Калі-б мы задаліся задачай з'эканоміць апал у працягу 1934 года ўсяго толькі на 10 проц. супроць фактычнага спажывання на сёнешні дзень, а гэта безумоўна магчыма, мы-б маглі з'эканоміць краіне прыкладна 13,5 млн. тон умоўнага апалу. 13,5 млн. тон умоўнага апалу — гэта столькі, колькі Караганда і Кузбас, разам узятыя, дадуць у бягучым годзе. Я думаю, што гэта задача, над вырашэннем якой варта папрацаваць. Эканоміі апалу трэба дабіцца ва што-б там ні стала.

Нафтавая прамысловасць на цэлым радзе участкаў не можа пахваліцца за мінулы час вялікімі поспехамі. Гэта, галоўным чынам, па той прычыне, што вельмі дрэнна пастаўлены ў нафтавай прамысловасці разведачныя і падрыхтоўчыя работы. Для ілюстрацыі гэтага становішча я спынюся на прыкладзе «Грознефти». Вось рух сутачнай здабычы па «Грознефти»: летам 1932 года яна складала 22-23 тыс. тон, к канцу 1932 года яна знізілася да 12-13 тысяч тон, а ў цяперашні час сутачная здабыча трымаецца па 10-11 тыс. тон ніжэй, чым у папярэднія гады. Чаму так атрымалася? Атрымалася таму, што «Грознефть» жыла ў працягу гэтых год галоўным чынам за кошт старых скважын і старых участкаў, эксплаатавала іх, а разведцы і падрыхтоўцы новых крыніц, новых пляцовак і ўчасткаў і пытанням бурэння была аддана мінімальная ўвага. Так, на Майкопскую світу глыбоказалягаючых пластоў у Грозным пачынаючы з 1930 года было заложана 19 скважын. Аднак, ні адна з гэтых скважын да сёнешняга дня ў эксплаатацыю не здана. Раёны, ахвачаныя разведкай «Грознефти», маюць велізарную плошчу. У разведцы знаходзілася 14 раёнаў з 32 разведваючымі скважынамі. Аднак, не гледзячы на такі шырокі раён разведкі, не гледзячы на велізарныя затраты, ні адзін з разведачных раёнаў да 1933 года не быў падрыхтован да эксплаатацыі. У Беное, пачатым разведкай, яшчэ ў 1926 годзе, было закладзена 18 скважын, аднак, даведзена да нафтаносных пластоў было толькі 2 скважыны, — з 1926 па 1933 год. Але і гэтыя дзве скважыны з-за аварый таксама не маглі быць пушчаны ў эксплаатацыю.

Адны толькі гэтыя лічбы паказваюць, наколькі дрэнна справа пастаўлена з нафтаразведкай і бурэннем. Самым вузкім месцам, якое цягне назад нафтавую прамысловасць, з'яўляецца зараз адставанне ў бурэнні і разведцы, у падрыхтоўцы новых скважын і ўчасткаў, г. зн. прыблізна адна і тая-ж хвароба, як і вугальнай і руднай прамысловасці, дзе адстаюць падрыхтоўчыя работы. Нафтавая прамысловасць ужо зараз адчувае на сябе рэзультаты недастатковай увагі да падрыхтоўкі новых плошчаў, — рэзультаты, як гэта відаць на прыкладзе «Грознефти», даволі сумныя.

Некалькі слоў аб электрыфікацыі нашай прамысловасці, нашай краіны.

Ленін гаварыў: «Адпавядаючая ўзроўню навейшай тэхнікі і здольная рэарганізаваць земляробства буйная прамысловасць ёсць электрыфікацыя ўсёй краіны» (Ленін. Творы, том 26, стар. 434).

Тав. Сталін яшчэ ў 1921 годзе пісаў Леніну: «Апошнія тры дні я меў магчымасць прачытаць зборнік «План электрификации России»... Майстэрскі набросак сапраўды адзінага і сапраўды дзяржаўнага гаспадарчага плана без двукоссяў... Памятаеце леташні «план» Троцкага (яго тэзісы) «гаспадарчага адраджэння Расіі на аснове масавага прымянення да абломкаў даваеннай прамысловасці працы некваліфікаванай сялянска-рабочай масы («працармії»)... А чаго варты дзесяткі «адзіных планаў», якія з'яўляюцца часта ў нашым друку... Або яшчэ: абывацельскі «рэалізм» (на самай справе манілаўшчына) Рыкава, усё яшчэ крытыкуючага ГОЭЛРО і па вушы пагрузшага ў руціне...»

Сталін даў зусім правільную ўстаноўку ў разуменні электрыфікацыі нашай краіны. Спрачаючыся супроць апашлення разумення электрыфікацыі краіны, як простай сумы электрастанцый, ён правільна зразумеў ленінскую ідэю электрыфікацыі і паставіў задачу шырокага ўкаранення электрычнасці ў тэхналогію ўсіх галін народнай гаспадаркі і карэннай рэканструкцыі ўсёй тэхнікі на гэтай аснове.

Мы дабіліся аграмадных поспехаў у справе электрыфікацыі нашай краіны. Але і ў гэтай галіне мы маем яшчэ велізарныя нескарыстаныя рэзервы. Абследваннем, праведзеным ЦКК-РСІ ў 1932 годзе, была выяўлена магчымасць дадатковага скарыстання 500 тыс. квт., г. зн. каля 20 проц. усёй устаноўленай да таго часу магутнасці шляхам прыняцця раду арганізацыйных мер, упарадкуючых эксплаатацыю нашых раённых электрастанцый.

Я маю на ўвазе неадпаведнасць магутнасцяй асобных элементаў абсталявання нашых электрастанцый, у першую чаргу неадпаведнасць паміж магутнасцю турбін і катлоў. У якасці ілюстрацыі прывяду наступны прыклад. Шахцінская раённая электрычная станцыя: магутнасць машын — 66 тыс. квт., магутнасць катлоў — 44 тыс. квт., магутнасць млыноў — 50 тыс. квт., а магутнасць сушылак для прасушкі апалу — 42 тыс. квт.

Зусім ясна, што калі магутнасць турбагенератараў складае 66 тыс., а магутнасць катлоў толькі 44 тыс., то 22.000 квт. з'яўляюцца «амярцвелай» магутнасцю, якую мы не можам скарыстаць і прывесці ў дзеянне. На трох раённых электрастанцыях Данбаса разрыў паміж магутнасцю катлоў і турбін складае 113 тыс. квт., або 30 проц. усёй устаноўленай магутнасці. Таму ўстаноўленая магутнасць нашых электрастанцый прадстаўляе яшчэ аграмадныя нескарыстаныя рэзервы, і калі мы зробім адпаведныя выпраўленні, а таксама палепшым планаванне электрабудаўніцтва, то пры наяўнасці маючыхся магутнасцяй мы здолеем дабіцца значна лепшых рэзультатаў і больш поўнага задавалення патрэб нашай прамысловасці ў электраэнергіі.

Гэта тым больш неабходна, што ў радзе прамысловых раёнаў, а таксама ў буйнейшых гарадах адчуваецца востры дэфіцыт у электраэнергіі. У Маскоўскай вобласці, на Сярэднім Урале, у Кіеве, Адэсе, Іркуцку сістэматычна выключаюцца важнейшыя прамысловыя прадпрыемствы з прычыны дэфіцыта электраэнергіі.

Значнае нескарыстанне наяўных магутнасцяй абумоўліваецца таксама адставаннем будаўніцтва ліній электраперадач ад будаўніцтва электрастанцый. У 1933 годзе пабудаваны 1.172 клм. высокавольтных ліній электраперадач — 52 проц. плана, у той час як у 1932 годзе мы пабудавалі 1.450 км., а ў 1931 годзе — 1.200 км.

Надзвычайна вялікая аварыйнасць. Я думаю, што гэта аварыйнасць не заўсёды выцякае з аб'ектыўных прычын, з дрэннай якасці абсталявання, хоць і гэта таксама часта мае месца: аграмадны процант аварый бывае з-за тэхнічнага недагляду.

Па сістэме Донэнерга за 9 месяцаў 1933 года было 1.935 аварый; па Мосэнерга — 1.158 аварый; па Уралэнерга — 540 аварый. Важнейшай прычынай, абумоўліваючай такую высокую аварыйнасць, з'яўляюцца недысцыплінаванасць і расхлябанасць персанала станцый. З агульнага ліку аварый па ўсіх станцыях «Главэнерго» за 3 кварталы 1933 года з прычыны няправільнай эксплаатацыі было 2.345, або 30 проц. усіх аварый. Нельга забываць, што ад работы электрастанцый залежыць работа ўсёй прамысловасці — і цяжкай, і лёгкай, ад яе залежыць павялічэнне вырабу прадуктаў шырокага спажывання і т. д. Таму мы павінны ва што-б там ні стала падцягнуць працоўную дысцыпліну на электрастанцыях і не дапускаць такога высокага проценту аварыйнасці з прычыны тэхнічнага недагляду.

Другая прычына аварый — гэта цэлы рад тэхнічных дэфектаў у тым абсталяванні, якое мы атрымліваем ад нашай прамысловасці. Прычым я зноў-такі хачу-б, каб таварышы, вырабляючыя энергетычнае абсталя-

(ПРАЦЯГ НА 5 СТАР.).